ВІСТІ
КОМБАТАНТА

3

ТОРОНТО – НЬЮ-ЙОРК 2002

ВІСТІ КОМБАТАНТА Рік 2002 Торонто–Нью-Йорк. Ч. 3 (231)

ЗМІСТ ст.

3

2002

ВІСТІ КОМБАТАНТА

ВИДАВЦІ: Головна Управа Об'єднання б. Вояків Українців в Америці, Головна Управа Братства кол. вояків 1-ої УД УНА
СПІВУЧАСНІ: Братство Українських Січових Стрільців Об'єднання кол. вояків УПА, Броди-Лев Інк., Українська Стрілецька Громада в Канаді
РЕДАКЦІЙНА КОЛЕҐІЯ: Роман Колісник
д-р Василь Верига
Володимир Молодецький
АДМІНІСТРАТОР: Іларій Кушніренко, тел. (416) 247-5039

VETERANS' NEWS, bimonthly, published jointly by:
United Ukrainian War Veterans in America, Brotherhood of Former Soldiers of the 1st Ukrainian Division of the UNA.
In association with:
Brotherhood of Ukrainian Sichovi Striltsi, Former Members of the Ukrainian Insurgent Army, Inc.; Brody-Lev, Inc.; Ukrainian War Veterans' Association in Canada

VETERANS' NEWS
P.O. Box 279, Stn. "D", Toronto, ON
Canada M6P 3J9

Статті, підписані прізвищем чи ініціялами автора, не завжди відповідають поглядам редакції.
Редакція застерігає собі право скорочувати статті і справляти мову.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ:
В Канаді річна передплата 35.00 дол. В США і інших країнах 35.00 ам. дол.

АДРЕСИ ПРЕДСТАВНИКІВ:

AUFC — H.Q.
49 Linden Gardens
Notting Hill Gate
London, W2 4HG
ENGLAND

Англія:
Mr. S. Wasylko
4 The Hollows
Silverdale
Nottingham, NG11 7FJ
ENGLAND

Австралія
Mr. Wasyl Stanko
3 Jean Ave.
Paradise, S.A. 5075
AUSTRALIA

Typesetting and layout by
Creative Touch
COMMUNICATIONS

Printed by

TRIDENT Associates Printing
Українська Друкарня ТРИЗУБ
Toronto • St. Catharines • Buffalo
1-800-216-9136

Замість коментаря

ДИВІЗІЯ „ГАЛИЧИНА"-УПА. ЩО ДАЛІ?

У січні цього року у Великобританії побачив світ так званий документальний фільм про дивізію „Галичина". У газеті „Експрес" та інших засобах масової інформації вже достатньо написано про „об'єктивність" англійців у висвітленні бойового шляху дивізії на полях Другої світової війни. Можна зрозуміти британських публіцистів в інтерпретації фактів, що стосувалися солдатів ворожої армії. Їх батьки брали участь у цій війні, тисячами гинули під час варварських бомбардувань мирних міст фашистською авіяцією. Проте як зрозуміти історика, який викривлено подає істину, керуючись чиїмось політичним замовленням, отих самих солдатів перетворює в кривавих монстрів і робить їх винними у злочинах, не ними здійснених.

Англійцям відносно пощастило у Другій світовій війні. Їхню територію, виключно через географічні умови, вермахт не захопив. І тому вони не одягли гітлерівських мундитів, як це змушені були зробити французи і голляндці, норвежці й естонці.

З іншого боку, есесівські дивізії французів не можна ставити на один плац з такими ж дивізіями латишів. Французи однозначно зраджували свою батьківщину, тоді як прибалтійці просто не могли зрадити, адже їх країну ще у 1940 році захопив Радянський Союз. Так само можна зрозуміти й українців, які дивізію „Галичина" небезпідставно розглядали як зародок майбутньої української армії. Галичани століттями не мали своєї держави, а тому аж ніяк не могли зрадити когось. Більше того, ні в українців, ні в естонців, ні в латишів та інших народів, землі яких захопили криваві руки комунізму, просто не було вибору. Люди бачили сотні тисяч безпідставних арештів співвітчизників, які навіки зникли в катівнях ГУЛАҐу. З приходом німців були відкриті тюрми НКВС й урочисто поховані тисячі невинно закатованих у них. Тому й ішли вони в дивізії СС. У порівнянні з більшовиками будь-який загарбник виглядав привабливим для них.

Не про виправдання йдеться. Справа в тому, що польська преса зустріла цей, надто необ'єктивний шедевр, зливою захоплених публікацій, мовляв, нарешті знайшовся той, хто засудить „злочинну діяльність українських бандитів". Особливо відзначилась тут "Mysl Polska". Неначе забули поляки тисячі своїх співвітчизників, які служили у частинах вермахту, у поліції не тільки на території Польщі,

а й України, Литви, Білорусі. В пам'яті сусідніх народів навіки закарбована „діяльність" польських вислужників.

Не звинувачуватимемо польський народ. Як мовиться в українській приказці, у сім'ї–не без виродка. Але як зрозуміти тих газетярів, які вкотре намагаються очорнити українців перед світом? Після обмови дивізії „Галичина" вони переносять свою лють на єдину військову формацію, що виступила на захист української нації в часі Другої світової війни,–Українську повстанську армію. При цьому запитують псевдоісторики-псевдоправдоборці, „чому англійці досліджують діяльність вояків дивізії „Галичина", тоді як поляки спокійно спостерігають, як на території Республіки Польщі донині живуть воїни УПА? Їм невтямки, що УПА–єдина армія, яка захищала безборонні українські села від загарбників: частин вермахту й червоної армії, які однаково грабували наші оселі й вивозили молодь, байдуже–в Тюрингію чи Кузбас. Від грабіжницьких банд, формованих дизертирами всіх армій, кримінальними злочинцями та іншою нечистю, яка палила й вирізала цілі села Холмщини й Волині, у тому числі й від таких підрозділів польських підпільних формувань, як Армія крайова, Народні сили збройні чи Народна організація військова.

Засліплені довоєнним шовінізмом, вони будь-що старалися відновити Польщу в межах довоєнних кордонів. Народи, які проживали на цих, присвоєних поляками територіях, мали б асимілюватися, або бути знищеними. І вже аж ніяк не пробувати створити свої незалежні держави. Тому й вирізали українські села між Львовом та Перемишлем–цією територією повинні були в 1944 році передислоковуватися польські частини з Варшави на Львів.

Ось чому саме на поляків лягає вина за етнічний конфлікт на Волині. Поляки почали тут нову українсько-польську війну й вели її усіма можливими засобами, не зупиняючись навіть перед винищенням цивільної людности. Не зуміли збагнути ці шовіністи, що лише спільними зусиллями наші народи мали б боротися проти червоних та коричневих завойовників. Так само, як і зараз не можуть змиритися з тим, що в Тернополі, Львові, Івано-Франківську діти пишуть кирилицею, а не латинкою, що на державні свята звучить тут „Ще не вмерла Україна", а не–„Єще Польска нє зґінела".

Тож чи не від безсилої люті через назавжди втрачені „креси" сьогодні деякими недолугими публіцистами заново викривляються темні сторінки спільної українсько-польської історії? Саме викривляються, а не вивчаються і висвітлюються! Чи ж знову має загостритись українсько-польський антагонізм? Чому з таким захоплен-

ням зустрічають польські історики англійський пасквіль на дивізію „Галичина"?

Нині „Галичина"–УПА. Що далі?

Голова Тернопільського міського об'єднання Всеукраїнського товариства „Просвіта" ім. Т. Шевченка,депутат обласної ради Дарія ЧУБАТА; голова обласного товариства „Меморіал"ім. В.Стуса Ігор ОЛЕЩУК; голова обласної організації Ліги українських жінок Ольга ЖУЛІКОВСЬКА; голова облорганізації „Молодої Просвіти" Олег ВІТВІЦЬКИЙ; голова обласної спілки молоді „Зарево" Олег СИРОТЮК; голова обласної громадсько-спортивної патріотичної організації „Тризуб" ім. С. Бандери Сергій КІНДРАТ; голова облорганізації КУН Андрій ДІДУХ.

***

Незатверджене рішення Івано-Франківської Міської Ради (голова його не підписав) визнати вояків 1-ої Української Дивізії „Галичина" Української Національної Армії воюючою стороною у 2-ій світовій війні, а її ветеранів учасниками бойових дій УД УНА за волю і незалежність України на території м. Івано-Франківська викликало ряд повторних нападів на Дивізію у засобах масової інформації. Поза деякими негативними нападами, більшість було історично позитивних оцінок. Особливою подією була дискусія на телеканалі 1+1 в Києві, в якій взяли участь відомі особистості політичного, громадського, журналістського й наукового секторів. Негативним–і дивним–явищем було висвітлення сфальшованого „документаційного" фільму "SS in Britain" на конференції в Колюмбійському університеті в Нью-Йорку.

У попередньому числі журналу ми інформували наших читачів про ці справи, а в цьому числі поміщуємо додаткові статті.

Редакція

ЗАЯВА–ВІДПОВІДЬ НАКЛЕПНИКАМ

Рішення Сесії Івано-Франківської Міськради від 7 березня 2002 р., про визнання ветеранів 1-ої УД УНА „Галичина" учасниками бойових дій за волю і незалежність України на території Івано-Франківська з наданням їм деяких пільг (подібно як це мають ветерани УПА на території шести західних областей України) викликало шалену реакцію. Скажемо відверто, ворогів незалежної України, навіть деяких державних чинників сусідньої Росії. Як пише київська газета „Дзеркало тижня" (№ 12/387 28 березня 2002 р.), відомий івано-франківцям Олександер Волков, голова ради „Русской общины" (колишній рухівець, що на початках незалежности

України розмовляв українською і був ніби патріотом України) поширив протести Общини по 26 адресах і без них, як каже українська приказка, і пес би не гавкнув про цю подію. Додамо, що в Міськраді був один комуніст Панченко (який голосував проти), він напевно передав Волкову проєкт рішення і О. Волков сидів підчас сесії на бальконі з диктофоном і записував обговорення і голосування. 4 квітня „Прикарпатська правда" помістила статтю голови єврейської релігійної громади, головного рабина Івано-Франківського реґіону В. Колісника, і голови обласної організації в'язнів концтаборів Осьвєнцім і Бухенвальд Б. Арсена. Не можемо промовчати їхні наклепницькі й брехливі виступи (21 березня в тій же газеті виступила „Русская община") цих наших, лагідно кажучи, недругів, які отримали тут на нашій галицькій землі прихисток без дозволу галичан.

Почнемо з цього, що українська дивізія „Галичина", що отримала пізніше назву Першої Української Дивізії Української Національної Армії, ніколи не воювала на терені Росії і проти російського народу, лише проти нелюдського сталінсько-більшовицького режиму, який винищив мільйони українців фізично воєнними діями проти УНР у 1918-1921 роках, а пізніше НКВД-истами з допомогою голодоморів, розстрілів інтеліґентів і письменників, невинних людей, в мирний час, як „подарунок до святкування річниць Жовтневої революції". В воєнний час розстрілювали без суду і слідства. Також засуджували на довгі роки концтаборів ГУЛАУ-ів, посилаючи в Сибір, де залишилися тисячі невідомих могил. Сьогодні ще живуть свідки і учасники тих подій, а також могили розстріляних у 1941 р., невинних у тюрмах Галичини і Волині, а ще перед цим у Вінниці, Биківні, а також у нас в Дем'яновому Лазі. Не можна забути і про Катинь, де теж гинули українці, та інші злочини сталінського режиму. Українців нищено і духовно, проводячи русифікацію, знищуючи пам'ятники, навіть на цвинтарі, релігію, ліквідовано УГКЦ. Чи ми, галичани і волиняки, просили, щоби нас „визволяла" Червона армія у вересні 1939 р.? Відомий історик Тарас Гунчак, професор університету в США, автор багатьох історичних праць, між ними і про історію дивізії „Галичина", дав інтерв'ю газеті „Молодь України" (№ 39/18802, четвер, 28 березня 2002 р.), де він описує як виглядало „визволення" у статті „Остерегайтесь людей, які штовхають у „світле вчора": „Пригадую, як мій батько допоміг урятуватися польським офіцерам, яких хотіли розстріляти енкаведисти. Коли більшовики вдруге прийшли в наш край, мої сестри і мама, яка була ще відносно молодою жінкою, три тижні ховалася під ліж-

ком. „Визволителі" майже кожну жінку зґвалтували".

Очевидно родина Ґунчаків змушена була втікати на Захід, як і сотні тисяч інших українців, в тому числі й „остарбайтерів", що не хотіли повернутися на „Родіну". Жорстока гітлерівська влада, ведучи жахливу війну на смерть, все ж таки дозволила втікачам податися на Захід у Німеччину, надаючи їм дах над головою і ділячись харчами,–а це було нелегко у знищених бомбами містах, при суворій картковій системі. Як би не було дивізії „Галичина", гітлерівці напевно не захотіли би цього робити. Ми, добровольці, молоді тоді хлопці, які виростали в умовах польської окупації, пішли за ветеранами УСС, УГА і армії УНР в „Галичину", бо знали про сталінський режим і пережили його за неповних два роки. „Визволителі" під штиками провели „вибори" у Верховну Раду СРСР, зайняли всі адміністративні посади, а щоб отримати безкоштовно квартири, висилали їх мешканців у Сибір, проводили насильно колективізацію, навчили західних українців матюкатися, пити склянками горілку і гнати самогон. Під гітлерівською окупацією Галичина, яка була відділена від решти України, мала відносно м'який режим, навіть порівняно з польським, було набагато більше українських шкіл, при цьому і спеціялізованих, гімназій і навіть вищих навчальних закладів, вступ до яких при Польщі для українців був майже закритий. Було багато культурних закладів, спортивних товариств (відбувався навіть чемпіонат з футболу), були українські видавництва, газети і журнали. В адміністрації переважали українці, була українська поліція. Як би не було провокацій, що їх влаштовували переважно поляки, то й не було би репресій зі сторони німців. Треба ще взяти до уваги, що були німецькі високі посадовці прихильні українцям (між ними адмірал Канаріс, що в часи УНР і Дежави Скоропадського перебував у Києві, генерал Барвхіч і міністер Розенберґ). Німці хотіли усунути Гітлера від влади, провели кілька атентатів на нього, що не вдалися.

У 1943 році вже знали, що Гітлер програє війну, але думали, що при зустрічі військ західних альянтів з червоноармійцями дійде між ними до конфлікту і тоді добре вишколена і споряджена українська дивізія стане зав'язком, разом з УПА, української армії і можна буде здобути незалежність. Але, на жаль, не повторилася історія з Першої світової війни. Крім цього й решта окупованих німцями країн Европи не хотіли впустити до себе більшовиків, і німцями було створено 30 чужоземних дивізій військ СС („Ваффен СС"). „Ваффен СС"–це були чисто фронтові частини, які не притягалися до поліційних функцій. В першій присязі, яка була однаковою для

всіх цих чужоземних дивізій, значилося, що вояки присягають головнокомандуючому Німецьких збройних сил А. Гітлеру послух у боротьбі проти більшовизму. По битві під Бродами додано... для визволення мого Українського Народу, моєї Української Батьківщини. Було таких дві латвійські дивізії і одна естонська. Тільки українська мала духовну опіку 12 греко-католицьких капелянів; до них, коли поступили православні добровольці, додано 2 православних капелянів. В дивізії панував український дух і патріотизм. Коли була створена під кінець війни Українська Національна Армія і „Галичина" стала її першою дивізією, вояки присягнули на вірність Україні. Хоч вояки мали і до цього часу українські емблеми галицьких левів в петлиці і на лівому рукаві, до них додано тризуб, замість німецького орла, на головному уборі. Виданий недавно в Києві „Довідник з історії України", який роздано по всіх середніх школах, за рекомендацією Міністерства освіти, складений 200-ма видатними істориками, об'єктивно висвітлює історію України; є там статті і про дивізію „Галичина" і про Українську Національну Армію, якої назва не подобається панам Коліснику, Арсену і Волкову.

Щодо Нюрнберзького Трибуналу з 1946 р., то він засудив підрозділи війська СС в загальному, але жодного конкретного факту злочинної діяльности цих підрозділів не було оприлюднено. Навпаки, як зазначив Трибунал, „цей вирок не дає правної підстави на засудження чи покарання поодиноких перерахованих організацій чи поодиноких осіб, які до них належали". Слід враховувати, що ще в березні 1945 року дивізія перейшла під повну юрисдикцію Українського Національного Комітету як Перша Дивізія Української Національної Армії і тим самим відійшла від підпорядкування військ СС.

Відносно УРСР. УРСР не мала суверенности, а її керівники, переважно неукраїнської національности, слухняно виконували накази Сталіна, щоби знищити український народ. Тому для нас вона не стала за неповних два роки батьківщиною і таким чином не можна нас називати коляборантами.

Щодо назви СС: наші вороги нас називають „есесівцями", але ми, як відомо, не мали нашивок СС; крім цього, сам Гіммлер, шеф СС, заборонив нас називати (окремим наказом) „есесівцями", а тільки вояками військ СС, що підтверджено документами. Документально підтверджено й це, що при кінці війни Гітлер, довідавшись про існування „Галичини", наказав її роззброїти, але цей наказ не виконано, тому, що він практично вже не мав влади, та й на фронті не було тоді кому залатати діри після ліквідації дивізії. Додамо,

що ми воювали відкрито, під своїми прізвищами, без псевда і енкаведистам легко було відшукати наші родини і піддати їх репресіям.

Сталін репресував також УКГЦ, через капелянів у Дивізії. Відомо, що о. д-ра Ґавриїла Костельника чекісти шантажували, брешучи, що його два сини, які були у Дивізії, попали в їхній полон і вони їх розстріляють, коли він не підпише перехід в лоно Російської Православної Церкви Московського патріярхату.

В музеях Галичини знаходяться десятки документальних фотографій, на яких показано, як десятки тисяч галичан, на вічах, в багатьох містах Галичини, також в колишньому Станиславові, Коломиї та інших, підтримували ідею організації Дивізії. А зголосилося до неї добровільно 82 тисячі молодих патріотів.

Президент Л. Кучма недавно своїм Указом від 22 березня 2002 р., (про що повідомила газета „Нова зоря" у 14 /484 / в числі від 3 квітня ц. р.) практично реабілітував УГЦК. А перед президентськими виборами в 1999 р., Л. Кучма в Івано-Франківську привселюдно заявив, що він за примирення між тими, хто в Другій світовій війні знаходився по різних сторонах барикад, і за їх рівні права по-еспанському зразку. Братство дивізійників, ще у 1993 році заявило, що воно за таке перемирення. Адже вже давно примирилися ворогуючі між собою нації, а ми, діти одного народу, не можемо примиритися. Дивізійники ховають на своєму меморіяльному цвинтарі своїх і противників у спільних могилах, клали квіти на могилах червоноармійців в Австрії у присутності українського військового аташе, робили спробу в Івано-Франківську, з допомогою місцевої влади, примиритися з колишніми супротивниками, але не отримали допомоги, а також адекватної поведінки від них; навпаки, тільки обвинувачення у всіх земних гріхах.

Почнемо спочатку. Вояки „Галичини", які попали в полон під Бродами, були перевірені в індивідуальному порядку чекістами, енкаведистами, контррозвідкою „Смеш", прокурорами, військовими трибуналами і суддями, і жоден з них не був звинувачений у злочинах проти людства. Ті, що здалися в полон англійцям і американцям, були перевірені багатьма спеціяльними комісіями, в тому і совєтськими, які намагалися їх повернути на „Родіну". Коли їх розпущено і дозволено еміґрувати в різні держави, їх провіряли ще раз. Але як відомо, деякі євреї говорять, що українці ще з часів панування князя Володимира є вродженими антисемітами, і що це продовжувалося в час визвольної боротьби Б. Хмельницького і пізніше в УНР. Але знаємо, що в уряді УНР були єврейські міністри, а євреї мали культурну автономію, а так звані петлюрівські погроми

були провоковані нашими ворогами. В УГА, під час війни з польськими аґресорами був навіть „Жидівський курінь", організований єврейськими добровольцями. Та наші єврейські противники створили т. зв. Центр Візенталя, який почав розшукувати антисемітів серед ветеранів дивізії.

Спочатку, при переїзді дивізійників до Канади, канадський уряд звернувся до англійського, бо дивізійники приїжджали з Англії, про це, чи серед них немає воєнних злочинців. Наведемо один цікавий документ з цього приводу. Британське міністерство закордонних справ 4 вересня 1950 р. надіслало в Канаду повідомлення, в якому є такі слова: „...щодо українських біженців... підчас їхнього перебування в Італії (в англійському полоні–В. Малкош) їх провіряла совєтська і британська місії і ні тоді, ні пізніше не було евіденції, яка б натякала, що хтось з них воював проти західних альянтів чи зробив якийсь злочин проти людства. Їхня поведінка, відколи вони прибули до цієї країни (Англії, куди їх перевезено–В. Малкош), була добра і вони ніколи не виявляли в якийнебудь спосіб, щоб були заражені нацистською ідеологією... виявляється зовсім ясно, що вони зголосилися битися проти Червоної Армії з націоналістичних мотивів, котрі мали більший вплив через дії совєтських властей під час їхньої попередньої окупації Західної України після нацистсько-совєтського пакту. Хоч комуністична пропаґанда постійно старається представити їх, як і інших біженців, як „квіслінґів" і воєнних злочинців, це цікаво, що ніколи вони не подали оскаржень воєнних злочинів, ні совєти, ні інші уряди проти членів цієї групи".

Але Центр Візенталя не заспокоївся. Коли у 1984 році, на вимогу єврейських організацій, канадський уряд створив Комісію для прослідження воєнних злочинців, які мали б бути допущені до Канади, Центр Візенталя (Сол Літман) подав свої „оскарження" на дивізію „Галичина". Комісія, під головуванням судді Жуля Дешена, відкинула у 1986 р. всі наклепи Центру Візенталя. Але деякі євреї, при допомозі інших українофобів, сприяли, на нашу думку, створенню в Англії антиукраїнського телефільму „СС у Британії", а недавно підняли шумний рейвах довкола рішення Івано-Франківської Міськради, витягаючи, між іншим, закиди присяги Гітлеру. Відомо, що УСС і польський леґіон Пілсудського, що воювали по стороні Австрії проти царської Росії (яка навіть заборонила вживання української мови), теж були змушені присягати австрійському цісареві.

Відомо, що недавно деякі офіційні високопоставлені особи в Україні теж виступали з заявою, що питання визнання ветеранів

української дивізії „Галичина" вимагає негайного вирішення. Додамо, що при цьому треба на державному рівні визнати також ветеранів УПА, Карпатської Січі, Поліської Січі і Буковинського Куреня. В Латвії, Естонії, Польщі давно вирішено подібні питання. Ми не повинні чекати на дозвіл Волкових і їх компанії, якщо ми дійсно є незалежною державою. Таке рішення сприятиме торжеству справедливости в Україні і консолідації українців. Пора українцям бути нацією, а не зграєю сварливих племен. Врешті нам прийдеться подати на наклепників в суд.

Володимир Малкош, Михайло Мулик, Любомир Захаріясевич

Прийнято Управою Станиці Галицького Братства кол. вояків
Першої Української Дивізії („Галичина")
Української Національної Армії.

Івано-Франківськ, 7 квітня 2002 р.

„ДОВІДНИК З ІСТОРІЇ УКРАЇНИ"

Депутат Міської ради Івано-Франківська Бойчук, як документ, що дав змогу йому „на законних підставах" ініціювати питання про надання воякам дивізії „Галичина" статусу учасників воєнних дій, сприймає нещодавно випущений у світ і рекомендований Міністерством освіти і науки України „Довідник з історії України". Саме спираючись на це видання, робив доповідь депутат-есдек на сесії під час обговорення питання „про дивізійників".

ЗАЯВА ГЕНЕРАЛА ВАСИЛЯ ПЕТРОВА

На фоні цих подій пролунала телефонна заява, яку помічнику мера зробив двічі герой Рядянського Союзу генерал Василь Петров. Відповідно до поширеного тексту телефонограми він сказав таке:

Вважаю пропозицію, яку розглянула міська рада, справедливою. Від свого імені і від імені своїх підлеглих вітаю цих людей, які воювали в дивізії „Галичина". Чому я дзвоню? По-перше, мене як воїна не влаштовують шаблони КПРС про воюючі сторони. По-друге, переконаний, що кожен воїн має йти за своєю совістю. Визнаю право за воїнами „Галичини", як і за будь-якими іншими, відстоювати свої переконання. Міська рада зробить правильно, якщо ухвалить таке рішення.

«ПРИМИРЕННЯ»?!

Як відомо, 7 березня 2002 року Івано-Франківська Міська Рада проголосувала наступну постанову: „Визнати вояків 1-ої Української Дивізії „Галичина" Української Національної Армії воюючою стороною у другій світовій війні, а її ветеранів–учасниками бойових дій за волю і незалежність України".

Ніби звичайне рішення одного міста, на яке дає право Конституція України, одначе воно викликало нову хвилю нападів проти Дивізії „Галичина" й гострі протести проти Міської Ради. В Україні ця справа викликала відгомін про т. зв. „примирення" в українському суспільстві, а український телеканал „Студія „1+1"* 11 травня 2002 року присвятив цій темі 45 хвилин п. н.: „Я так думаю".

Дискутанти „арґументували" чотири основні питання:

1.Чи вважаєте правильним рішення Івано-Франківської Міської Ради?

2.Чи можна вважати бійців військ дивізії „Галичина" нацистами?

3.Чи можливе громадське примирення?

4.Чи бажаєте простягнути руку?

У програмі взяли участь:

Кость Бондаренко–журналіст-історик

Мирослав Попович–член-кореспондент НАНУ, директор Інституту філософії

Валентин Анастазієв–народний депутат України

Дмитро Джангілов–політичний оглядач

Володимир Сергійчук–професор, доктор історичних наук

Віталій Лісіченко–доктор юридичних наук

Вадим Скуратівський–культуролог

Юрій Луценко–член політради Соціялістичної партії

Михайло Слабошпицький–письменник

Наталія Жечук–другий секретар ЛКСКУ

Мустафа Джамільов–голова Меджлісу кримо-татарського народу

---

* *Генеральним директором Студії, який має 70% акцій компанії, є Олексан-дер Роднянський. Від 15 травня він теж вступив на посаду генерального директора російського каналу СТС, який з українською „Студією" буде продукувати спільні програми. Російський канал СТС має мережу близько 160 станцій в Російській Федерації й займає четверте місце на російському ринку. Мажоритарним акціонером СТС є американська фірма Story First Communications (75% акцій).*

Юрій Макаров і Анатолій Борсюк–автори спецпроєктів „1+1"
Микола Жулинський–академік, директор Інституту літератури (кол. віце-прем'єр)
Степан Бандера–політичний оглядач (внук Степана Бандери)
Олег Покальчук–психолог
Юрій Короткін–заступник голови Ради Спілки ветеранів
Марта Безумик–модератор

Крім цього, була авдиторія, зложена з студентів, які після обговорення питання, відповідали голосуванням.

Із списка учасників ясно, що це були „канони" з різних ділянок, і вони висловлювалися „за", „проти" й навіть були „невтральні". До останніх, мабуть, належав соціяліст Юрій Луценко, який висловив таку „компромісну" заяву: „Можна примиритися, простити не можна". (Він мусив щось „помішати", бо перша його фраза противорічить другій. Бо загально прийнята европейськими державними мужами заява в таких випадках звучить: прощаємо, але не забуваємо).

Очевидно через обмежений час і велике число учасників багато чого проминено чи недоговорено. Важливим був закид, що ми не знаємо справжньої історії дивізії. Тому спробуємо розглянути „контроверсію дивізії" з ширшого історичного аспекту–з української державної перспективи.

Найперше щодо „громадського примирення". Такої „проблеми примирення" не існує в нормальних демократичних державах, де всіх громадян уряд трактує однаково. Так повинен трактувати й уряд України. На жаль, в Україні політичні й історичні процеси починаються з т. зв. „великої вітчизняної війни".

Для українців та війна була „велика й жорстока", але не вітчизняна. Що та „вітчизна" зробила для українців? Великий голодомор, розгром культурного й громадського життя, ліквідація української інтеліґенції та громадських провідників, починаючи на куркулях, мобілізація й кидання на фронт без зброї й вишколу (читай про „чотносвитків" у споминах О. Довженка), наказ про виселення всіх українців з України, про що споминав Н. Хрущов на з'їзді Комуністичної партії СРСР після смерти Сталіна, і т. і. Не обійшов цей терор українців у Галичині. Про ці факти дискутанти навіть не згадували.

Твердили ще, що Нюрнбезький трибунал визнав усі організації СС воєннозлочинними, тільки ніхто не згадав про другу частину цього вироку, що це не дає правної підстави на засудження чи пока-

рання поодиноких перерахованих організацій чи поодиноких осіб, які до них належали.

У військах СС було 30 чужоземних дивізій, але жодній з них не присвячено так багато публікацій і програм, повних наклепів і вигадок, як дивізії „Галичина". Чому? Хіба тому, що вона українська.

Про дві російські дивізії військ СС ніхто в Україні, а тим більше в Росії не згадує. Що більше, в російській Думі недавно допущено до голосування пропозицію реабілітації „найбільшого зрадника" великої вітчизни генерала Андрія Власова, командувача всіх російських з'єднань в німецьких збройних силах. Правда, цю пропозицію відкинено. Наразі. Чи подібне обговорення можливе у Верховній Раді?

Ті, що засуджують дивізію „Галичина", починають свою критику від її творення у 1943 році. Але що призвело до її формування? Очевидно, 2-га світова війна, з усіма її наслідками.

Хто розпочав ту страшну війну? Гітлер!–відповідають історики. Але хто дав зелене світло для Гітлера? Майже всі вітчизняні історики мовчать. Ніхто інший, як Йосиф Віссаріонович Сталін. Недавно опубліковано його доповідь на засіданні Політбюро ЦК ВКП(б), 19 серпня 1939 року, у якій він, між іншим, заявив:

„Если мы примем предложение Германии о заключении с ней пакта о ненападении, она, конечно, нападёт на Польщу, и вмешательство Франции и Англии станет неизбежным... В интересах СССР–Родины трудящихся, чтобы эта война длилась как можно дольше в целях изнурения двух сторон".

Отже, твердження деяких дискутантів, що СРСР був у коаліції держав проти Німеччини, а дивізія „Галичина" була по протилежній стороні, слабкий арґумент, бо СРСР мав свої пляни й був „в коаліції" нацистської Німеччини аж до нападу 22 червня 1941 року.

Ініціятива до створення дивізії „Галичина" вийшла від німців. Ґубернатор Галичини Отто Вехтер тоді звернувся до Українського Центрального Комітету, очолюваного проф. Володимиром Кубійовичем, про підтримку набору до дивізії, даючи до зрозуміння, що й без такої підтримки дивізію буде створено. Після нарад проводу УЦК з ветеранами визвольних змагань, прийнято єдину на той час найбільш резонну постанову: підтримати, щоб мати в дивізії вплив. Десятки тисяч молоді зголосилися до дивізії на заклик проводу УЦК іти до свого війська, яке буде зав'язком української армії у боротьбі за свободу українського народу. (Це можна легко провірити, питаючися ветеранів Дивізії).

І ще одне. Злочини масових розмірів проти українського народу ніхто в незалежній Україні не згадує й не вимагав навіть „покаяння", наприклад від живого ще тоді Л. Кагановича, відповідального за проведення голодомору, ані від живих в Україні злочинців з лав КҐБ, „Смершу" чи інших органів. І досі, згідно з законодавством неіснуючої сьогодні держави–СРСР–(Закон про реабілітацію) вважають дивізійників „зрадниками вітчизни". Якщо застосовувати таку теорію матеріялістичної діялектики, то в цьому аспекті совєтофіли й русофіли можуть уважати депутатів Верховної Ради, які проголосили незалежність України 24 серпня 1991 року, також зрадниками „великої вітчизни".

Все таки авдиторію під час дискусії не переконали „арґументи" противників дивізії, на що вказує вислід голосування:

		ТАК	НІ
1.	Чи вважаєте правильним рішення Івано-Франківської Міської Ради?	66%	34%
2.	Чи можна вважати бійців військ дивізії „Галичина" нацистами?	19%	81%
3.	Чи можливе громадське примирення?	89%	11%
4.	Чи бажаєте простягнути руку?	84%	16%

ДИСКУСІЯ БУЛА НЕ ПРО ТЕ

11 квітня телеканал 1+1 передавав дискусію про Дивізію „Галичина".

Це була дискусія не про те, що треба. Адже говорячи про ветеранів Червоної армії, організатори дискусії не запитували, чи вони були комуністами чи ні, і за що вони воювали.

У другій світовій війні українці брали участь у складі різних армій, залежно від того, в якій державі вони проживали, отже в яких арміях вони служили: польській, угорській, румунській, словацькій, німецькій, канадській, американській, совєтській. Отже факт є такий: усі українські фронтовики з усіх воюючих армій є ветеранами 2-ої світової війни. Цей факт зобов'язує визнати за ними статус ветерана війни, учасника бойових дій, і тут нема про що дискутувати.

За що хто з них воював, краще, може, не запитувати, бо відповідь „За свою землю, за своїх рідних" не серйозна. У складі Червоної Армії українці воювали за увічнення в Україні кривавого більшовицького терористичного режиму.

Запитання про те, якою була б незалежність України в разі перемоги нацистської Німеччини–недоречне: такою ж, як і в результаті перемоги большевицького СССР.

Україні необхідна була свою армія. Де в умовах 1943 року існувала можливість створити зав'язок української армії? Та ж не в СССР. Організатор дивізії д-р Володимир Кубійович на конференції 19 квітня 1943 року заявив: „Нашою задушевною мрією є створити власну збройну силу. Ми є за створення Дивізії, бо цього вимагає український інтерес. Ми творимо зав'язок армії". Ще одна цитата Кубійовича: „Поразка німців була ясна. Дивізія могла відіграти ролю ядра української національної армії".

Таких патріотичних аспірацій в українців у складі Червоної Армії не було і не могло бути. В цьому є різниця між ветеранами Червоної Армії і ветеранами–дивізійниками. Але ветеранами війни є ті, і інші.

__Ігор КІЧАК__, м. Коломия

(„Самостійна Україна")

НЕПРАВДИВИЙ ФІЛЬМ ПРО ДИВІЗІЮ „ГАЛИЧИНА"

11 квітня на вечірній сесії конфренції, котра відбулася в Інституті Ґаррімана при Колюмбійському університеті, було показано фільм "SS in Britain". Цей контроверсійний фільм–про ветеранів Дивізії „Галичина" в Англії, куди їх у 1947 році перевезли з табору полонених в Ріміні, Італія.

В цьому фільмі його автори намагаються довести, нібито вояки дивізії були причетні до воєнних злочинів у Польщі та Словаччині. Окрім того, в цьому фільмі є багато інсинуацій, напівправди, неправди і наклепів, промовчування правдивої цілі і мети, до якої прагнула і за яку боролася дивізія. У фільмі виступають „експерти", котрі мали б бути ґрунтовно ознайомлені з історією тих часів, але вони вкрай суб'єктивно інтерпретували знайдені в архівах документи. У фільмі говорять і знавці з української сторони, але їхні свідчення відповідно обкраяні та припасовані до стверджень, вигідних для процудентів фільму, щоб не перешкодити їхній головній цілі–дискредитувати дивізію. У дальшому особи з Польщі свідчили про пацифікацію польського села Ґута Пеняцька, а дві старші жінки зі Словаччини–про вбивства цивільних людей, коли дивізія перебувала у Словаччині. Іронія хоче щоб британські фільмарі дошукувались злочинів якраз у Словаччині, де місцеве населення дуже гостинно і щиро приймало вояків дивізії.

Висновок фільму: серед ветеранів дивізії, котрі живуть в Англії, є воєнні злочинці, яких не було перевірено як слід, і тому треба це врешті зробити, подолати нехіть британського уряду щодо цього, знайти винних і притягнути їх до кримінальної відповідальности.

Однак у фільмі було цілковито промовчано висліди розслідувань комісії воєнних злочинів канадського судді Дешена, проголошених ще в 1986 році (колишні вояки дивізії оселилися також в Канаді). Ці розслідування, що тривали кілька літ, не виявили ніякої причетности вояків дивізії до воєнних злочинів. Те саме було підтверджено повторними розслідуваннями канадського міністра юстиції А. МекЛелан в 1998 році. Однак, всупереч однозначним рішенням цих авторитетних відомств, у фільмі про це не було найменшої згадки.

Цей фільм викликав ряд коментарів серед присутніх на сесії, в тому числі декількох українців з академічного середовища. Один з коментаторів вказав на те, що після одного з показів цього фільму проф. Микола Мушинка з університету в Пряшеві у Словаччині поїхав слідами репортерів, котрі збирали матеріяли до фільму, та говорив з тими самими людьми, що виступали у фільмі. Вони кате-

горично заперечили свої свідчення в такому вигляді, як вони були подані у фільмі, та ствердили, що злочини, про котрі вони говорили репортерам, були здійснені німцями і членами словацької екстремістичної організації „Глінкова ґарда". Отже, їхні зізнання були відповідно „маніпульовані" для телебачення, і це найкраще свідчить про безпідставність звинувачень, заради яких фільм і створювався. У дальшому цей коментатор висловив здивування, що такий тенденційний та безвартісний фільм було поставлено у програму наукової конференції. Інші коментатори висловлювали подібні критичні завваги.

Було теж прочитано відповідь на цей фільм зі сторінки Інтернету (www.infoukes.com/galiciadivision). Не було жодної прихильної оцінки цього фільму з боку учасників сесії.

Цікавим аспектом справи є й те, що хоч цей документальний фільм стосується дивізійників в Англії, його чомусь показали вперше в Канаді у вересні 1999 року, у програмі каналу "History Channel". Тим часом в британській пресі появлялися голоси про те, що є готовий фільм, але діє якась „цензура", і вона не хоче, щоб його показали в Англії. Щойно по довшій перерві, майже півтора року, його показали на українське Різдво 7 січня 2001 року в Англії на приватній мережі Independent TV, а не державній BBC. Й ось тепер, знову через півтора року, цей фільм якимсь чином дістався у програму наукової конференції в Америці.

Хто і чому так вперто і послідовно старається дискредитувати українську дивізію?

***Роман ГАВРИЛЯК**, Нью-Йорк*

ЧОМУ Я ПІШОВ У ДИВІЗІЮ „ГАЛИЧИНА"

„Останнім часом у нашій пресі знову зазвучала тема дивізії „Галичина". Це пов'язано із прагненням депутатів (минулого скликання) Івано-Франківської міської ради надати ветеранам цієї дивізії певні соціяльні пільги. На „дивізійників" деякі засоби масової інформації виливають зараз чимало бруду. Для того, аби щось говорити чи писати про дивізію „Галичина", треба знати ті обставини, за яких усе це відбувалося.

У той час я був студентом одного із львівських навчальних закладів. Перед самими канікулами прийшов до інституту наказ, щоб студенти зголошувалися до Німеччини на працю або у дивізію „Галичина". Студенти у більшості своїй обирали дивізію, бо німці обі-

цяли вільну Україну. Особисто для мене цей мотив був вирішальним. Чимало юнаків сподівалися на те, що, діставши від німців зброю і вишкіл, зможуть з часом перейти до лав УПА. У багатьох не було іншого вибору: німці ловили людей на вулицях міст і сіл. Одних скеровували примусово до Німеччими, інші змушені були ставати під прапори української дивізії. Усіх цих людей об'єднувала ненависть до одвічного ворога України–комуністичної Москви. У їхній пам'яті ще свіжими були жахливі картини більшовицьких репресій над безневинними галичанами. Маю на увазі масове виселення галичан до Сибіру, Мордовії, Казахстану. А ще стояли перед очима тисячі наших громадян, знищених у тюрмах НКВС у перші дні війни. У Львові таких жертв було понад одинадцять тисяч, у Дрогобичі–понад 900... Така ж картина була по всій Галичині.

Дехто дуже сильний акцент робить на тому, що дивізія „Галичина" формувалася під егідою військ СС. Це була лише формальна приналежність. Ми, слов'яни, не могли бути есесівцями, бо не належали до так званої „вищої арійської раси"... У дивізії ми не носили відзнак СС, у нас на комірцях і рукавах був лев Данила Галицького. На другий рік після утворяння дивізія змінила свою назву. Вона стала Першою дивізією Української національної армії. Якщо б йшлося про збройну боротьбу за незалежність України, то я б пристав і до самого чорта із пекла... Не дивно, що можновладці у Москві та наші яничари так ненавидять ветеранів дивізії. Так само вони ненавидять козаків, гетьмана Мазепу, Січових стрільців, воїнів УПА–всіх, хто прагнув вільної України...

Чомусь у нас замовчують той факт, що у перші місяці війни були численні факти добровільної здачі у полон тисяч червоноармійців. І на Великій Україні люди пам'ятали про масові репресії, голодомор...

А ще б я радив деяким пропагандистам не зациклюватися на дивізії „Галичина", а частіше згадувати про Російську визвольну армію генерала Власова. Не думаю, що тільки від страху за своє життя сотні тисяч росіян повернули зброю проти більшовиків... А ще треба пригадати про те, як 23 серпня 1939 року Сталін і його поплічники цілувалися із фашистським міністром Ріббентропом...

Я цим листом ні перед ким не виправдуюся, хочу тільки, щоб люди знали правду..." .

Роман МАЦУК,
Жидачів Львівської области.
(„Високий замок", Львів)

ВОНИ ЖИЛИ У КРАЇНАХ ЗАХІДНОГО СВІТУ З ОБЕРНЕНИМИ НА УКРАЇНУ ОЧИМА, З ВІДКРИТИМИ ДЛЯ НЕЇ СЕРЦЯМИ

Дивізія „Ґаличина"–1-ша дивізія Української Національної Армії. Українська військова частина, яка у другій світовій війні воювала на боці німців.

У зв'язку з капітуляцією Німеччини дивізія відступила у англійську зону окупації, де була інтернована (невелика частина дивізії потрапила у американську зону).

Більше як півстоліття, яке вмістило в собі гарячі надії й болісні розчарування, високий героїзм і трагедію поразок, полоненські дні і холод ностальгії...

А все починалося у ті дні, коли вони, молоді, життєрадісні, чисті в своїх помислах, відчувши себе духовними спадкоємцями справи українських січових стрільців, пішли до дивізії, аби вибороти для України волю і державність. Здебільшого вчорашні студенти і гімназисти, книжники і мрійники, „люди ідеї"–всі вони, однак, були реалістами в головному: без реґулярної армії Україна ніколи не зможе навіть претендувати на своє законне місце у колі вільних народів. Адже то був час, коли говорила зброя і найвичерпнішим арґументом ставав саме її безжальний голос. Їхніх голосів епоха, на жаль, не чула.

Отож вони взяли в юнацькі руки зброю. Одягли на українські душі чужинецькі мундири, насталили рішучістю життя на страшну косовицю смерті під Бродами. Такий екзамен поставила перед ними доля. І вони його витримали. Вони сповна оплатили вірність патріотичним ідеям своєю молодою кров'ю. Відтоді Броди й стоять у нашій історії поряд з Крутами, де в роки громадянської війни супроти ворога вийшли такі самі книжники і мрійники, „люди ідей", і склали найтяжчий у житті екзамен. В історії бувають такі повтори з незначними відмінностями. Надто ж у нашій багатій на трагічні колізії, на драматичні перегуки. Як ось і в цьому варіанті: Крути–Броди...

Вони були змушені випити гірку чашу поразки і несправджених надій: до конфлікту між Радянським Союзом та його західними альянтами, який вони прогнозували, по другій світовій війні не дійшло. Сприятливий шанс вступити в боротьбу за державну незалежність України, що його чекали воїни української дивізії „Ґаличина", помаревів на політичному обрії і щез.

Потім їм випали різні дороги: одні пішли до Української Повстанської Армії, другі–часто поранені–потрапили в радянський полон і звідали гулагівського хліба, треті здалися союзникам і після перебування в таборах інтернованих подалися до чужих берегів.

Михайло СЛАБОШПИЦЬКИЙ
Валерій СТЕЦЕНКО
(„Самостійна Україна")

Україна сьогодні

Микола РЯБЧУК
незалежний політолог

ЗОНА ВІДЧУЖЕННЯ

Пригадується, покійний професор Данило Струк із Торонто полюбляв жартувати, що Київ нагадує йому місто під окупацією: влада говорить тут однією мовою, пише нею вивіски й оголошення, і навіть викладає нею у школах, а населення тим часом розмовляє іншою. Насправді, звичайно, у Києві не все так однозначно–із владою, і з населенням. І взагалі, мова навряд чи є вирішальним чинником справді наявного й очевидного відчуження населення від влади. Відчуження це з року в рік підтверджують соціологи на підставі опитувань громадської думки: лише кілька відсотків населення виявляють цілковиту довіру до тих або тих державних інституцій (до уряду, президента, парляменту, війська, міліції, служби безпеки, суду) і ще кільканадцять відсотків довіряють деяким інституціям частково.

Умовно кажучи, це суспільне відчуження має кілька вимірів–етнокультурний, політичний і, звісно, економічний. Мовно-культурне відчуження, яке дотепно підмітив професор Струк, полягає, вочевидь, у тому, що українська влада видається однаково „несвоєю", себто чужою, і запеклим совєтофілам на півдні та сході країни, і переконаним українофілам на заході. Для одних вона є „чужою", бо намагається розмовляти мовою і спиратись на символи, які більшість русофілів глибоко зневажає, або й ненавидить, вважаючи їх „националистическими". Але й для інших вона теж „несвоя", бо надто вже бутафорською є її опереткова українськість і надто вже очевидною є її глибинна „совковість" (себто совєтськість, від слова „совок"–„совєтскій человєк").

На політичному рівні ця „совковість" має особливо трагічні наслідки. За десять років українська влада так і не змогла себе по-справжньому леґітимізувати в очах громадян, себто переконати їх, що вона, власне, і є тією армією державних службовців, яких ми, громадяни, наймаємо за свої гроші для задоволення наших спільних, громадських потреб, і яких можемо, ба мусимо кожних чотири-п'ять років, або й раніше проганяти геть за погану працю. Я часто спілкуюся з так званими „простими людьми", котрі звично нарікають на владу і на важке життя, а проте коли я намагаюся їх підвести до думки, що вони самі в цьому винні, бо самі таку владу вибирають, більшість відказує: „Та хто їх там вибирає! Вони самі себе вибирають!.."

Це, власне, і є характерний вияв відчуження людей від влади:

вони й досі сприймають її у звичний совєтський спосіб–не як вибрану, делеґовану самими громадянами, а як узурповану групою ґанґстерів–партією більшовиків, наприклад, чи, по-сучасному, номенклятурою, чи, ще більш по-сучасному, олігархами. Можна, звісно, докоряти населенню, що воно саме винне, бо не використовує ефективно тих куцих засобів формальної демократії, зокрема нібито-вільних виборів, що їх реґулярно влаштовує в Україні правляча група на догоду т. з. „міжнародному демократичному співтовариству". Але правдою є й те, що демократизм виборів визначається не лише процедурою голосування, а й компетентністю виборця, його поінформованістю. І саме на цьому, інформаційному, полі авторитарний режим отримує головну перемогу над своїми політичними супротивниками і над негромадянським суспільством. Досить поглянути, кого зранку до вечора реклямують на всіх телевізійних каналах, а кого до них не підпускають і близько, аби збагнути, хто є улюбленцями режиму, а хто є для нього реальною загрозою–не комуністи, між іншим, маніпульовані владою, і не кишенькові рухівці, а–соціялісти Мороза та „Батьківщина" Юлії Тимошенко. Населення, безумовно, відчуває, що його якось дурять, а проте, як у грі в наперсток, ніяк не може збагнути–яким чином.

І нарешті, економічне відчуження, про яке знає кожен, хто пробував займатися власним бізнесом, або й просто на власному досвіді чи досвіді близьких пересвідчувався, що в Україні економічне становище людини визначається не її фаховими якостями, не наполегливою працею, не впровадженням нових ідей і технологій, а–передусім–зв'язками з владою, „кінцями", „кришою". Саме тому українська економіка є навіть не ранньокапіталістичною, а феодальною: правдивий добробут тут здобувається не працею в полі, чи на заводі, чи в проєктному інституті, а–інтриґами при „дворі". Бо саме там і тільки там можна швидко розбагатіти, пропхавши відповідний закон, отримавши пільгову позику, урвавши імпортно-експортну ліцензію чи прокрутивши ще якусь юридично сумнівну й не зовсім моральну, проте надзвичайно прибуткову аферу. Невипадково, між іншим, практично, ніхто з українських олігархів не поспішає ділитися з простим людом повчальним досвідом своєї кар'єри, ані прозаїчними походженням своїх грошей. Це, вочевидь, довго буде ще „комерційною таємницею".

І все ж я не став би називати сьогоднішню українську владу „окупаційною", оскільки така емоційна метафора радше затемнює, ніж прояснює суть проблеми. За більшістю своїх ознак постсовєтський режим в Україні є типовою (нео) колоніяльною владою, яка паразитує на контрольованій нею раптово унезалежненій території. Ро-

дова ознака усіх цих режимів–що в Африці, що в Азії, що в Латинській Америці–компрадорство. Усі вони наживаються на експорті сировини і напівфабрикатів і всі намагаються залишити гроші у закордонних банках, замість інвестувати їх у себе в країні. Вони не облаштовують курортів у Криму чи Карпатах, бо їздять відпочивати на Мальорку та в Канни. Вони не інвестують у школи й університети, бо їхні діти вже давно живуть і навчаються за кордоном. Вони не дбають про медицину, бо лікуються у Швейцарії або в „цековській" лікарні при адміністрації президента. Вони не прагнуть виробляти якісні і дешеві авта, бо купують собі за кордоном найдорожчі. Вони навіть добрих доріг в Україні не потребуть, бо подорожують за межі Києва, як правило, літаком, а тому й облаштовують лише Київ та дорогу до Борисполя.

Це їхня держава і вони розпоряджаються нею як хочуть і як уміють. Зрештою, всяка держава–це лише певний адміністративний та репресивний апарат. Він може належати усій нації, а може–лише групі людей. В Україні нації поки що нема, бо нема громадян. А є лиш держава, яка закономірно належить „їм", а не „нам".

Мене не дивує, що населення не любить „їхньої" держави, не довіряє їй, і називає зневажливо „ця країна" або „эта страна". Ця держава того заслуговує.

Роман ПАНКЕВИЧ
Львів

ПІЗНАЙМО САМІ СЕБЕ

Важко, надзвичайно важко, розбудовується та закріплюється Українська держава. Через мільйони понівечених доль, через більшість населення, яке проживає поза межою бідности, через знедолених старців, через сотні тисяч безпризорних дітей, через сотні тисяч тих, хто виїхав за кордон на заробітки, через нечисельну когорту борців за волю України, яких досі не визнала держава, за яку вони боролися, через зневіру більшости громадян і втрату надії на краще завтра, держава встояла. Це вперше у новітній історії Українська держава відсвяткувала 10-річчя. І хоч процес державотворення просувається надзвичайно повільно і всупереч бажанням тих, які хотіли б бачити українську державу українською, вже ніхто не вірить у те, що Україна втратить свою незалежність. А якою бути Україні?–Це воля її громадян! Разом з розбудовою держави розбудовується громадське суспільство, яке врешті-решт починає розуміти, що доля кожного окремого члена суспільства, кожної родини, громади, держави залежить тільки від них самих. Перші паростки розуміння тих процесів–вибори 31 березня. Це вперше за 11

років незалежності найбільше голосів отримали патріотичні сили, а комуністи відкинені на другий плян. Правда, в теперішній Україні плодами виборів скористається злочинна влада, яка нізащо добровільно не вступиться. Але народ вже зрозумів, що, незважаючи на шалену протидію влади, можна добитися бажаного результату і при послідовній праці та активній участі в громадсько-політичному житті держави прискорити процес побудови української України.

Від початку відновлення Української держави 24 серпня 1991 року багато людей задає собі питання: чому Україна, яка мала гарні стартові можливості, опинилася в такому скрутному і економічному, і соціяльно-політичному становищі. Щоб відповісти на це питання треба аналізувати ті процеси, які привели державу та її громадян до такого стану, вивчити ситуацію та поведінку суспільства та докласти усіх зусиль, щоб побороти неґативні тенденції у розвитку держави та суспільства в цілому, у розвитку кожної окремої особистости.

Багато відповідей на поставлені питання містить стаття відомого політолога Дмитра Видріна у аналітичному тижневику „Дзеркало тижня".

Д. Видрін стверджує наступне:

• Після виборів до ВР України, враховуючи занепад лівих сил, на арену вийдуть дві організовані політичні угрупування: олігархічне і бюрократичне. Соціяльні групи ще не склалися. Немає своєї буржуазії, середньої кляси, чітко окресленого прошарку людей найманої праці. Відповідно, немає ні лівої, ні правої, ні центристської ідеології, а є лише гасла актуальні на даний момент.

• У зв'язку з тим, що вказані дві групи найближчими роками будуть визначити ситуацію в Україні, необхідно знати їх суть.

Олігархи

Автор знає особисто всіх олігархів і пожартував, що український олігарх–це те саме, що російський, лише без грошей. Згодом підрахував і встановив, що в Україні мінімум троє людей має особисті активи не менше, як по 3 мільярди долярів кожен, а багато по 500 мільйонів долярів.

Якщо бізнесмени, яких в Україні практично немає, заробляють гроші за формулою: „гроші-товар-гроші", то олігархи накопичують гроші за принципом: „влада-гроші-влада". Це тому, що в Україні влада є товаром. Тому дрібні олігархи наближені до місцевої влади, а великі–до президента та його оточення. Найкраще про це засвідчує накопичення багатства наслідниками та родичами обох президентів, прем'єрів, міністрів, лідерів політичних партій і, в тому числі, комуністичних.

Після відновлення державности ніхто не звернув уваги на створення відповідного клімату для багатьох людей, прищеплення їм загальнолюдських цінностей. В результаті українські олігархи, як і представники владної еліти, характеризуються жадібністю, ненаситністю, безвідповідальністю, сюхвилинністю інтересів, а не законослухняністю та обов'язковістю служити суспільству.

Але найбільш характерною прикметою українських олігархів автор називає хамство, за допомогою якого вони відгороджуються від навколишнього світу, захищаючи свої капітали.

Д. Видрін робить невтішний висновок: у новообраній ВР олігархи одержали небачений досі вплив на прийняття рішень як економічних, так і політичних. І ця обставина може фатально позначитися на діяльності ВР.

Номенклатура

На роботу ВР великий вплив буде мати також бюрократична еліта, представники якої одержали багато депутатських місць.

Принцип діяльности бюрократичної еліти в Україні: „посада-гроші-посада". Ніхто навіть і не приховує, що чиновник в Україні не живе на свою платню. Про це засвідчує наступне: навколо Києва останнім часом побудовано більш, як 10 тисяч будинків вартістю від 100 тисяч долярів і вище. 70% з них побудовані дрібними чиновниками.

Посада заступника міністра „коштує" 1 мільйон долярів. Очевидно, що такі гроші треба повернути. Це робиться швидко за допомогою всіляких дозволів, ліцензій та пільг, які щедро роздають чиновники, очевидно, за відповідну „подяку". Навіть прийом до міністра коштує бізнесменові до 20 тисяч долярів, які треба викласти чиновнику, який складає список відвідувачів міністра.

Чиновник характеризується безпринципністю, холуйством та боягузтвом. Він не має ні політичних переконань, ні принципів, крім одного–вдержатися за всяку ціну на посаді. Їхні переконання змінюються разом з новим начальником.

Отже, ці негативні риси чиновництва також зумовлять їхню діяльність у ВР України.

Перспективи

Олігархи та бюрократи останніми роками займають перше місце в шкалі ненависти всього населення до них, відтіснивши криміналітет. Як олігархи зрозуміли б цю ненависть, то появилися б великі за своїми масштабами меценатські проєкти, філянтропічні інвестиції в освіту, охорону здоров'я, науку та мистецтво. Покищо вони цього не зрозуміли, щоб довести, що багатство в Україні

може бути благородним. Натомість в коридори ВР вони принесуть необов'язковість, хамство і жадібність.

Якщо місія олігарха відповідати за репутацію грошей, то місія чиновника–відповідати за репутацію влади. Зі зламом старої системи були сподівання, що зміниться чиновник. Але влада змінилася, а чиновник залишився таким, яким і був при тоталітарному режимі. Тому новообрана ВР, де олігархи та бюрократи плянують створити більшість, замість стабільности буде джерелом провокування протиріч, соціяльних напруг та суспільних розбратів.

Отже, Д. Видрін передбачає, що якщо олігархи та бюрократи остаточно скомпроментують діяльність ВР, то суспільство на майбутніх президентських виборах зверне свою увагу на людей, які презентують високі моральні якості. Одним з них є Віктор Ющенко.

Можливий також і інший варіянт, коли громадянство зверне увагу на представника армійських або силових структур, за прикладом Росії, з яким будуть асоціюватися високі моральні якості та непродажність. Цей варіянт вважає автор більш реальний. Справа лише за тим, щоб появилася відповідна молодецька фігура.

На закінчення своїх роздумів та передбачень Д. Видрін застерігає, що такий силовик може бути ще гіршим президентом, як два попередні, і стати диктатором. Але може бути також демократом, який відповість на виклик громадянства, стомленого десятиріччям нестабільности та занепаду України.

Безумовно, думки авторитетного в Україні політолога, який має доступ і до влади, і до олігархів, будуть цікавими для думаючого громадянина України. Виклад статті Д. Видріна зроблений тому, що тижневик „Дзеркало тижня" доступний вузькому колу читачів через його обмежений тираж та високу вартість видання. Над твердженням Д. Видріна варто задуматися в першу чергу „новообраним" депутатам ВР України. Слово новообраний взято в лапки тому, що, наприклад, на Львівщині з 14 обраних депутатів 4 обираються вже 4 раз, 1–третій раз, а 6–другий раз. На превеликий жаль, вони, після проголошення суверенітету України 16 липня 1990 року, відновлення самостійности 24 серпня 1991 року, прийняття символіки та Конституції України 28 червня 1996 року, нічим особливим себе не проявили. Усі їхні зусилля останніми роками спрямовані на те, щоб знову пройти у ВР, блокуючи з усіх сил молодих політиків, які напевно внесли б свіжу струю у діяльність ВР. Для зміни ситуації накраще депутатам-патріотам необхідно перейти від гасел та деклярацій до кропіткої державотворчої праці, збагачуючи себе думками та прогнозами аналітиків на зразок Д. Видріна.

Василь ФЕДОРОВИЧ

АВТОНОМІЯ ЧИ НЕЗАЛЕЖНІСТЬ ДЛЯ ГАЛИЧИНИ?

Таке питання чи твердження вже в самому принципі абсурдне. Історично воно безпідставне й неоправдане. Національно шкідливе, в державницькому аспекті–деструктивне. Корисне хіба тільки для наших ворогів, що раді б „угробити" Україну, яка після довгих змагань і великих жертв здобула собі незалежність і всіми силами старається її втримати.

Чому якраз таке питання? Звідки та нова заковика–інтриґа? Ось відповідь. В польському журналі „Політика" ч. 24 з 2002 р. появилася на ту тему стаття (передрукована в „Свободі" ч. 25 з 21 червня ц. р.). В тій статті мова про „таємне протистояння" між Києвом і Львовом, що є ніби наслідком західноукраїнського сепаратизму, який загрожує цілості держави. Той рух є популярний головно у Львові, Івано-Франківську, Чернівцях, Тернополі і Дрогобичі. Він здобуває щораз більше симпатиків. Програмним маніфестом нового руху є праця письменника Юрія Андруховича з Івано-Франківська п. з. „Моя остання територія". Другим таким „сепаратистом" є політолог з Чернівців Олег Хавич, що тепер живе в Києві.

У праці Андруховича говориться, між іншим, про галицьку тугу за „бабцею Австрією" (де її внуки?!) та пропаґується „Бундесреспубліку Україну". Все те, якось мимохіть, пов'язане з українсько-польським конфліктом „щодо „Цвинтаря Орлят" у Львові. Київ готовий мирно поладнати ту справу з Польщею, але Львів робить перешкоди. Автор побоюється, що такий „сепаратизм" Галичини загрожує цілості держави та що в майбутньому неминучий федеральний устрій України. Галичина, подібно як інші реґіони України, дуже різні між собою в ідейній, економічній та культурній сферах і, до речі, на думку автора, Україна вже сьогодні функціонує як федерація, тільки покищо неформально. Проте автор хвилюється особливо становищем Галичини, хоч інші реґіони також виявляють відосередні тенденції. Видно, що Галичина спеціяльно небезпечна, бо вона націоналістична і прозахідня тоді, як інші реґіони (східні і південні), хоч зраджують відосередні тенденції, але не йдуть із Заходом, тільки задивлені на Москву і мріють про „єдину неділиму". Таке ставлення проблеми видно комусь на руку. Відомо, що вже давніше російський „патріот" Жириновський галасливо пропаґував відділити Галичину від України, а навіть віддати її

зовсім Польщі, бо тільки тоді буде спокій та лад в Україні... очевидно під диктатом Москви.

Щодо Польщі, то формально між през. Кучмою і през. Квасьнєвським існують на дипломатичному поземі добрі взаємини, але серед широких мас польського населення (включно з інтеліґенцією і духовенством) плекаються ідеї повороту на „східні креси", якщо вже не до Дніпра (1772 р.), то бодай по Збруч. Існують окремі товариства та об'єднання з плянами щодо Галичини, „колиски польскої культури". Галицькі українці теж не мають наміру вертатися під панування Польщі. Вони вірять, що їхнє майбутнє в вільній соборній Україні. Отже, єдність–не сепаратизм.

***

Єдність між Галичиною і східніми українськими просторами в більшій чи меншій мірі завжди існувала, починаючи від княжої доби. Галичина завжди вважала себе частиною Київського сходу, Львів і Червень були „руськими городами" і протиставилися польським зазіханням. Цей стан зберігся й пізніше, коли внаслідок польської експансії на схід західноукраїнські землі знайшлися під Польщею. Українці почували себе поневоленими, хоч жили на рідній землі. В часі козацьких повстань західні українці стояли по стороні козаків, явно виступали проти Польщі.

Після розборів Польщі (1772-1795) Галичина дісталася під володіння Австрії. В новій монархії українське населення Галичини знайшло полегшу в порівнянні з польською займанщиною (знесення панщини, визнання гр.-кат. церкви, заснування у Відні Барбареум–духовної семінарії для вишколу українських священиків, перші початкові школи для загального населення). Народ пробудився. Це був час, коли над Дніпром Котляревський своєю „Енеїдою" започаткував українську літературу в рідній мові, в Харкові українські письменники й поети–Квітка-Основ'яненко, Гребінка, Метлинський–виступили зі своїми творами, а далі залунало огненне слово Шевченка... Ті культурні прояви над Дніпром відбилися живим відгомоном в Галичині й Буковині („Руська Трійця", очолювана Шашкевичем, виступ Федьковича на Буковині). Ті події розбудили свідомість галицьких українців (тоді ще русинів). Користаючи з конституційних свобод, галичани почали основувати культурні об'єднання й політичні партії, а вибрані ними посли в Віденському парляменті, не зважаючи на льояльність супроти Австрії, почали говорити не тільки про галичан, але й про цілий український народ під російською займанщиною, підкреслюючи, що Галичина є тільки частиною великого українського народу і творить цілість з Наддніпрян-

щиною.

Під кінець 19 ст. політичні представники Галичини почали щораз відважніше видвигати клич об'єднання з Наддніпрянщиною. В січні 1900 р. Народний Комітет Національно-Демократичної Партії у Львові опублікував відозву до народу, де було виразно сказано: „Нашим ідеалом повинна бути незалежна Русь-Україна, в якій усі частини нашої нації мають об'єднатися в одну новочасну культурну державу". В 1900 р. молодь Харкова заманіфестувала своє бажання створити самостійну Україну, а одночасно у Львові на публічному вічу українського студенства після реферату відомого політичного діяча Лонгіна Цегельського прийнято одноголосно резолюцію про створення Української Самостійної Держави. Як у Галичині, так і за Збручем, те гасло видавалося неможливим до здійснення. Але все-таки всі вірили, що наближається слушний час...

***

З вибухом Першої світової війни в 1914 р. в Галичині зорганізувався Леґіон УСС, що в складі австрійської армії воював на східньому фронті проти Росії, не так для оборони Австрії, як для розбиття Росії і створення незалежної української держави.

Тимчасом російська революція з 1917 р. принесла для України нові надії. Галичина уважно стежила за діяльністю Центральної Ради в Києві і раділа її успіхами. В часі проголошення 4-го Універсалу в Києві 24 січня 1918 р. були присутні представники Галичини, але не зложили ніякої офіційної заяви щодо статусу Галичини, бо вона тоді ще була в складі Австро-Угорщини. Щойно при кінці жовтня 1918 р. створилася у Львові Українська Національна Рада, яка під проводом Є. Петрушевича приступила до державно-творчої праці і проголосила резолюцію про створення Української Держави з етнографічних українських земель Австо-Угорщини, при чому однак з політичних мотивів промовчано її відношення до Української Народньої Республіки над Дніпром. Але українська студентська молодь і Українські Січові Стрільці, що явно змагали до соборності, на всенародньому з'їзді торжественно проголосили перед цілим світом, що метою всіх українців є з'єднання всіх українських земель в одній вільній соборній Українській Республіці.

Після листопадового перевороту і проголошення Західньо-Української Народньої Республіки галицький політичний провід станув на принципі соборности. Західньо-Українська Національна Рада на своєму засіданні дня 3 січня 1919 р. ухвалила закон про з'єднання Західньої України з центом у Києві й вислала туди своїх делеґатів. Під час урочистого проголошення акту злуки голова гали-

цької делегації Лев Бачинський виголосив палку промову, в якій заявив перед цілим світом, що західньоукраїнський народ, будучи одною кров'ю, одним серцем і одною душею з усім народом Української Народньої Республіки, власною волею бажає обновити національну державну єдність цілого народу, що вже існувала за Володимира Великого і Ярослава Мудрого, а до якої змагали великі гетьмани–Богдан Хмельницький, Петро Дорошенко, Іван Мазепа. Зчерги член Директорії Ф. Швець відчитав Універсал про злуку: Від нині воєдино зливаються століттями відділені одна від одної частини єдиної України. Від нині є одна Українська Народня Республіка.

Історики твердять, що це був найсвітліший момент нової історії України. Незалежна соборна держава стала фактом. Акт Соборности став невід'ємною частиною національної ідеології, соборність стала вірою української нації у всіх її починах і діях.

***

Ідея державности й соборности не завмерла після упадку УНР і створення більшовиками УРСР, а згодом СРСР. З уваги на безоглядне переслідування незалежницьких ідей в Наддніпрянській Україні, центр змагань і опору залишився в Галичині, що дісталася під польську окупацію. Тут молоде галицьке покоління, виховане на декалогу Донцова, жило ідеєю незалежности і соборности України й зазнавало переслідувань з боку польської влади. Коли в 1939 р. більшовики зайняли Західню Україну і прилучили її до УРСР, деякі українці–з переконання антибільшовики–були спершу навіть вдоволені з такої „соборности". Проте швидко переконалися в більшовицькій облуді...

Подібно до німецької окупації, багато галицьких українців, головно старшого покоління давньої ще австрійської школи, вірили в відродження української держави, до якої буде очевидно включена Галичина. Їхні надії теж швидко розвіялися. В серпні 1941 р. з Галичини створено окремий „Дістрікт Ґаліцієн" і його прилучено до Генеральної Губернії зі столицею в Кракові. З українських земель за Збручем створено „Райхскомісаріят Украіне", при чому затіснено кордон між Галичиною і Наддніпрянщиною. В Галичині почався німецький терор і винищування свідомого українського елементу. Серед українського населення наступила реакція: зорганізувалася УПА, що повела боротьбу проти обох наїзників. Одночасно Дивізія „Галичина", подібно як колись Леґіон УСС, в чужих мундирах воювала проти більшовиків, щоб допомогти вибороти незалежну соборну українську державу.

***

Посилений більшовицький терор в Галичині після 1945 р. не вбив духа незалежности і соборности. Нерівна боротьба продовжувалася, не помагали більшовицькі арешти, смертні присуди, заслання до сибірських концтаборів. Народ терпів, але не здавався і переміг. Союз розвалився. Горбачов пробував рятувати його своєю перебудовою і гласністю, але не вдалося. Люди перестали боятися й відважно висловлювали свої думки й вимоги. Відкрилися кордони, люди почали виїжджати в світ і пізнавати нове життя. На запрошення української громади приїхав літом 1989 р. мер міста Львова Богдан Котик (вже покійний). Був присутній на українському вічу перед будинком онтарійського парляменту. В своїй промові говорив про найновіші події в Україні, зокрема зупинився на організації „живого ланцюга між Львовом і Києвом" як символу єдности й соборности українських земель. При тому він не приписував собі окремих заслуг у тій справі, а зазначив: Львів почав, а тепер передаємо естафету Києву, нашому центрові.

Це був доказ справжнього соборництва, а не самолюбного сепаратизму.

Кульмінаційним пунктом українського державотворення був акт з 24 серпня 1991 р., яким проголошено незалежність України, держави унітарної, а не федерації. Збруч–так фізичний, як і духовний–засипаний, нема вже західняків і східняків, тільки один український народ в соборній державі. Тому коли хтось сьогодні пробує нас ділити, з унітарної держави творити федерацію чи пропонувати „сепаратистичній" Галичині незалежність, то це хіба відкритий зрадник або божевільна людина.

Торонто, 6 липня 2002

ІЗ ГАЛИЦЬКОГО СТРІЛЕЦЬКОГО ГУМОРУ

ЯК Є ПРИ ВІЙСЬКУ?

Капраль (до рекрута): Що скажеш, коли тебе спитає цивільний–як є при війську?

Рекрут: Скажу, що добре.

Капраль: Впадь, встань, впадь, встань, впадь, встань!

Рекрут (збитий з пантелику): Скажу, що при війську зле.

Капраль: Впадь, встань, впадь, встань, впадь, встань! А тепер слухай. При війську є ані добре, ані зле, лишень нормально!

Віктор КОВАЛЬ

НАШІ СВЯТА–НАША РАДІСТЬ?

Незважаючи на жахливі умови життя більшости населення розкладеної і розкраденої України, святкуємо ми часто, навіть надто часто, іноді–невідь-що. А буває, не знаємо, до якої дати причепити справді потрібне свято.

Візьмімо День захисників батьківщини. Україна святкує його 23 лютого. Але що стоїтю за цією датою? Яку подію вона знаменує? Який стосунок та подія має до України?

Розглянемо факти. 23 лютого 1918 р., вчили комуністичні підручники з історії, частини Червоної армії розгромили німецькі війська під Нарвою та Псковом. Насправді нічого подібного не було. 18 лютого німецькі війська перейшли у наступ, маючи наказ досягти лінії Псков–Нарва і спинитися. Метою наступу було завдати удару, щоб змусити більшовицький уряд Росії підписати мир із відмовою від Польщі та Балтії.

Російські війська стали панічно тікати, кидаючи позиції, артилерію, базові склади з величезними запасами зброї, військового спорядження, продовольства. Російська армія бігла так швидко і далеко, що німці втратили її з поля зору. 26 лютого вони зайняли Псков, де пролунало кілька пострілів. Бою не було. Нарва лежала набагато далі на північ. Німці йшли до неї, також не зустрічаючи опору.

Ще 28 січня 1918 р. Ленін підписав декрет Раднаркому про створення Червоної армії на добровільній основі. Він успіху не мав, бо війна припинилась, у Бресті йшли переговори про мир. Німецький уряд змінив ситуацію. У відповідь на написаний Троцьким, але підписаний Леніном і опублікований 22 лютого декрет-заклик „Соціялістична вітчизна в небезпеці" з'явилися добровольці, котрих посилали проти німців. 24 лютого більшовики оголосили про прийняття німецького ультиматуму. Мирний договір було підписано 3 березня. Наступного дня німці без бою зайняли Нарву. І тут ніяких перемог більшовики не здобули.

Ленін, виступаючи перед партактивом, так описав тодішній більшовицький „контрнаступ": Зайнявши якусь залізничну станцію, радянські командири через її телеграфний зв'язок запитували наступну станцію: „Німці у вас є?". Переконавшись, що ворога там нема, сунули далі, ніяких боїв не вели. Псков і Нарву німці залишили після капітуляції Німеччини на Західному фронті.

Події лютого 1918 р. Ленін характеризував як „ганьбу 10-денної

війни". Здавалось, усе ясно: ганьба є ганьба. Ба ні–після нападу Гітлера на СРСР радянська пропаґанда, щоб підняти бойовий дух Червоної армії, вигадала розгром німців під Нарвою і Псковом 1918 р.

Традиція відзначати 23 лютого дорога для ветеранів війни. Хай вони та всі бажаючі святкують ту дату скільки хочуть. Це їхня справа. Але варто знати, що ніякого фактичного вмісту, крім ганьби для більшовицької Росії, дата 23 лютого не має. Україні як державі безглуздо святкувати брехливий московський міт. Час уже розумом жити.

Згадаємо, що тоді діялося в Україні. Це був пік першої навали більшовицької аґресії проти українського народу. До останньої декади лютого 1918 р. Ленін не мав добровольців воювати з німцями, проте воювати і грабувати Україну, кидати демократичну Центральну Раду ще в листопаді 1917 р. знайшлося вдосталь охочих. У грудні Ленін послав ціле військо на підкорення українського народу.

В аґресії проти України під червоними прапорами ленінських добровольців надихали руйнівно-грабіжницький ressentiment люмпенізованої більшости російського пролетаріяту; бандитські нахили збільшовиченої матросні; садистичні інстинкти катів-чекістів–і всіх об'єднувала великоруська імперська шовіністична непримиренність до українського незалежництва.

Із цього видно, що під гаслами визволення трудящих та інтернаціоналізму на Україну посунула втілена антиукраїнська ненависть, очолена більшовицькими комісарами. Усюди, де з'являлося червоне військо, чинилися криваві насильства, розстріли української інтеліґенції, масове грабування селянства російськими продзагонами, що гнали ешелони награбованого до Росії.

Загальні сили російського аґресора становили 30 тисяч добре озброєних бійців. Для такої великої держави, як УНР, ці сили не повинні були становити серйозної загрози за умов належної організації власної обороноздатности. Біда була в тому, що М. Грушевський і В. Винниченко як організатори зовсім не відповідали політичним та воєнним вимогам моменту. 29 січня 1918 р. склалася така ситуація, що на Київ через Ніжин наступала ударна група російського аґресора. Її командуючий, недавній підполковник царської жандармерії М. Муравйов, у своєму наказі № 14 з цинічною відвертістю проголошував встановлення силою російської більшовицької влади над Україною: „Цю владу ми несемо з далекої півночі на вістрях своїх баґнетів і там, де її встановлюємо, всіма засобами підтримуємо її силою цих баґнетів".

29 січня під станцією Крути дорогу їм перепинили загони українських студентів та гімназистів-старшокурсників. У нерівному бою, що тривав і 30 січня, 300 юнаків-українців віддали своє життя за незалежність України. Цей героїчний бій і є найкращою датою для нашого Дня захисника батьківщини.

***

14 березня цього року в пресі було повідомлено, що Президент України підписав Указ про відзначення 350-річчя Переяславської козацької ради 1654 року. Указом утворено оргкомітет на чолі з В. Литвином–головою президентської адміністрації. В. Литвин тепер є головою Верховної Ради, а головою президентської адміністрації назначений В. Медведчук. Урядові, усім місцевим органам влади наказано розробити пляни проведення наукових конференцій, „круглих столів", книжкових виставок, інших культурно-просвітницьких заходів, що охоплять усе суспільство–від уряду й Академії наук до школяра. Передбачено все можливе, щоб наново переконати Україну у благодатності рішення Богдана Хмельницького про приєднання України до Москви.

Забуто нашим Президентом тільки одне–заповіти духовного батька української нації–Тараса Шевченка, котрий за Переяслав гнівно таврував „Богдана п'яного".

Тож нагадаємо українським владцям, хоч коротко, слова Шевченка.

Ось поема „Великий льох". У ній три білі пташки–три душі померлих дівчат–жаліються, за що не пускають їх до раю. Перша душа оповідає про свій непростимий гріх:

Дивлюсь–гетьман з старшиною
Я води набрала
І вповні шлях і перейшла;
А того й не знала,
Що він їхав в Переяслав
Москві присягати!..
І вже ледви я неледви
Донесла до хати
Оту воду... Чом я з нею
Відер не побила!
Батька, матір, себе, брата,
Собак отруїла
Тію клятою водою!

От за що караюсь,
От за що мене, сестрички,
І в рай не пускають.

Батько, матір, сама та дівчина, її брат, навіть собаки–усі потруїлися водою, що її дівчина через невідання пронесла перед Богданом, який їхав до Переяслава.

Чи пан Кучма не знає, які страшні лиха принесло Україні єднання з Москвою?..Сам Богдан швидко зрозумів хибність свого кроку, але змінити курс йому завадила смерть.

Ще кілька Шевченкових слів із поеми „Розрита могила". У ній говорить сама матір-Україна:

Ой Богдане, Богданочку!
Якби була знала,
У колисці б задушила,
Під серцем приспала.
А тим часом перевертні
Нехай підростають
Та поможуть москалеві
Господарювати,
Та з матері полатану
Сорочку знімати.
Помагайте, недолюдки,
Матір катувати.

Написано так, наче бачив Тарас сьогоднішню Україну.

(„Сучасність")

СТАРА „ТРАДИЦІЯ" НОВОГО ПОЛКУ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ?

Полк Президента України призначений для охорони тих місць, де працює Президент України у мирний і воєнний час. Як у столиці України, так і за її межами, зокрема на польових пунктах управління. Полк бере участь у парадах, зустрічах високих закордонних гостей, забезпечує порядок під час заходів, у яких беруть участь керівники держави. Історія полку розпочалася ще 1942 року. Сьогодні тут зберігають і примножують традиції попередніх поколінь (?!).

Комплектується кращими призовниками з усіх регіонів України. Причому хлопців підбирають як за морально-психологічними якостями, так і за фізичними. Зокрема, юнакові зростом нижче, ніж 1, 80 м, сюди не потрапити.

Полк забезпечений всім необхідним–у тім числі новою технікою, пально-мастильними матеріялами.

Георгій ЖИВИЦЯ

ТО БУВ ЧАС НАПРУЖЕНИЙ І ВІДПОВІДАЛЬНИЙ...

Генерал-лейтенант Г. В. Живиця, 1992 р.

13 вересня Верховна Рада України затвердила командувача Повітряної армії генерала К. П. Морозова Міністром оборони України. Отже, незалежна Україна офіційно підтвердила свою рішучість будувати власні збройні сили. Я в цей час працював у Москві в Ґенеральному штабі Збройних Сил Радянського Союзу. Міністер оборони СРСР маршал Є. І. Шапошников викликав мене і сказав: „Їдь у відрядження на Україну. Розберися там. І дивись, щоб у Києві дров не наламали!" У Ґенеральному штабі панувала думка, що хоч у республіках і створено міністерства оборони, але за будь-яких умов повинні залишатися єдині збройні сили і єдиний Ґенеральний штаб–звичайно, в Москві. Допускалося найбільше, що український міністер командуватиме тільки військами Цивільної оборони і Національною ґвардією.

Другого дня я отримав документи на відрядження, а від 15 вересня був уже в Києві. Костянтин Петрович знав про мій приїзд від маршала Є. І. Шапошникова. Під час зустрічі ми порозумілися. Я передав думку Ґенерального штабу й висловив свій погляд. Я твердо вирішив, що буду підтримувати не Москву, а Київ. Такого від мене не чекали в Москві й, очевидно, не міг сподіватися український міністер. Костянтин Петрович попросив письмово обґрунтувати концепцію створення майбутніх Збройних Сил України.

За кілька днів я подав свої пропозиції. Думки наші збігалися: всі збройні сили, вся військова техніка, що є на українській території, має належати Україні. К. П. Морозов схвально поставився до мого письмового обґрунтування й передав його на розгляд до комісії Верховної Ради, яку очолював В. В. Дурдинець.

Це тепер легко говорити: „Збройні Сили України". А тоді ці слова в Москві викликали гнів, а то й лють. „Міністер оборони України" звучало гордо для українців, але там, звідки мене прислано, це сприймалося щонайменше з роздратуванням. Часто дзвонили й перепитували, що я там роблю, як ідуть справи, чого не звітую.

Президія Наради з підбиття підсумків розвитку і підготовки Збройних Сил України, грудень 1992 р.

Справи просувалися швидко і дуже успішно, але не на користь Москви. Костянтин Петрович, я та ще кілька генералів і офіцерів, що ризикували сміливістю думок, збиралися, радилися, обговорювали створення Міністерства оборони й реформування військ. Я мав добру професійну підготовку: в Ґенеральному штабі в Москві займався оперативно-стратегічними питаннями, пов'язаними з розробкою структури збройних сил. Ці мої знання дуже придалися тепер, і В. В. Дурдинець офіційно запросив мене працювати над створенням Збройних Сил України.

З походження я українець. Батько загинув на війні, мати з дітьми, сестрами й братом була виселена з півдня України, бо село, де ми жили, попадало під затоплення штучним морем.

Народився я в дорозі з України до Грузії, тому й записали, що „русский". Лише до семи років розмовляв рідною. А вже в школі в порту Поті мене били за мою „хохляцьку мову". Отже, за паспортом був росіянином. Тепер це викликало недовіру в українців і зроджувало певні надії в росіян. Та я зробив свій вибір.

Ґолова Верховної Ради України Л. М. Кравчук письмово запросив мене з Ґенерального штабу для служби в Україну. Коли я погодився на це, в Москві зчинився галас. Мене оголосили ворогом номер один, у пресі було багато гнівних статей. Адже в той час діяв принцип: „Хто не з нами, той проти нас". Але мені вже було не до думки про себе–почалася велика, історичної ваги робота щодо створення Збройних Сил України.

Верховна Рада виділила нам кілька кімнат на Банковій, де розмістилась приймальня Міністра оборони. Там кипіла напружена праця. Я очолив штаб. Кілька генералів і офіцерів удень і вночі працювали зі мною над пляном реформування війська. Протягом місяця ми змогли багато зробити, і в жовтні-листопаді Верховна Рада розглянула й затвердила запропонований нами плян реформування війська, організації Міністерства оборони, а також майбутній склад і чисельність Збройних Сил України.

Одночасно довелося докладати багато зусиль, уживати різноманітних заходів для збереження наявної техніки і зброї. Росія і про-

російськи настроєні генерали та офіцери намагалися вивезти з території України військову техніку і зброю будь-яким шляхом. Точилася постійна боротьба за виконання постанови Верховної Ради України, яка проголошувала власністю України все, що є на території України. Та постанова постановою, але коли округи, Чорноморський фльот, далека авіяція, ракетні війська і далі підпорядковані Москві, коли військовий одержує платню від Москви, планує служити в Росії, коли залізниця належить Москві, коли літаки перелітають не визначені ще кордони, то це не так легко вдавалося робити.

Обидві руки були зайняті: одна–творенням, а друга–збереженням. Багато й плідно працювали всі. А нам з Костянтином Петровичем часто не вистачало часу на сон.

У грудні ми переїхали з Банкової на Повітрофлотський проспект, розмістили свій штаб у приміщенні Київського військового округу. Почалося прийняття присяги на вірність українському народові. Міністер присягав у залі Верховної Ради, я–в штабі перед усіма офіцерами. А присягнувши самі, ми почали приймати присягу в інших. Але не всі командувачі, хоч як прикро, погодилися присягати народові України. Були й такі, що зволікали, роздумували. Цим вони ускладнювали нашу роботу. Доводилось знімати з посад вороже настроєних до України і шукати на ці посади тих, хто вже прийняв присягу. І офіцери, і рядові–всі підлягяли одному законові. Приємно згадати, що генерали В. Г. Радецький, М. А. Лопатін, В. П. Панкратов, А. В. Паламарчук, адмірал Б. Б. Кожин присяглися не вагаючись, одразу після затвердження тексту присяги.

У приміщенні Київського військового округу (уже колишнього, від якого лишилася оперативна назва) наприкінці 1991 р. було сформовано Головний штаб Збройних Сил України, а в першій половині наступного, 1992 р.–Штаб тилу, Штаб озброєння, Управління кадрів, Договірно-правове укравління, Управління освіти та інші.

Слід відзначити особливо важливу в той час роботу Управління кадрів, адже кожного солдата, офіцера, генерала–всіх треба було документально оформити, тобто зарахувати до складу ЗСУ і призначити на посаду.

На базі ще двох округів, які існували в Україні, постали оперативні командування: Південне і Західне. Було сформовано Військово-повітряні сили зі штабом у Вінниці. Протиповітряну оборону зі штабом у Києві, а також Військово-Морські сили зі штабом у Севастополі.

Після створення всіх необхідних структур Міністерства оборони України можна було самостійно вирішувати інші справи. Москва не могла вже керувати військами на території України без відома нашого міністерства. Саме тоді особливо загострилися всі конфлікти між міністерствами Росії і України. У Москві ніяк не хотіли змиритися з тим, що Україна самостійно вирішує всі військові справи.

Настав час, який я називаю „перерізання пуповини". Уже всі прямі зв'язки були перервані, усі дзвінки з Москви йшли через вузол зв'язку Міністерства оборони України. В цьому була велика заслуга наших зв'язківців на чолі з генералом В. Самойленком. Саме вони за короткий час створили систему управління Збройними Силами України. Відтепер усі переміщення військової техніки, авіяпольоти контролювалися чрез українське міністерство.

З припиненням прямих зв'язків Чорноморський флот використовував корабельний зв'язок. Адмірал Касатонов виражав гнівний протест. У пресі з'явились критичні статті генерала армії Росії П. С. Мрачова. Саме він приїздив у Київ умовляти нас відмовитися від нашої позиції.

На мою думку, коли ми змінювали командувачів, які були проти України, то варто було таким чином підпорядкувати й Чорноморський флот. Але цього не зробили і час було втрачено. А тоді Росія мусила займатися своїми внутрішніми справами і їй було не до Криму. То вже згодом Москва почала слати своїх емісарів, РДК організували, яке почало влашовувати мітинґи й протести. Конфлікт переріс у велику політичну проблему, що пізніше змусило ділити флот і здати Севастополь в оренду.

Часто політики некомпетентно втручалися у військові справи. Часто військовикам не довіряли, натякаючи, що вони можуть спровокувати збройний конфлікт. Ще дехто не уявляв себе без імперії. Синдром страху паралізував волю політичних діячів, і замість рішу-чої дії й підтримки нам пропонували обережність. Мовляв, треба ще почекати, що скажуть, побачимо, що думають там, у Москві.

Добре, що з самого початку наш міністер зайняв позицію рішучу: все військове майно, всі збройні сили, що є на території України,–для України! Чорноморський флот теж! Та багато хто з командного складу й надалі радився з Москвою. Тому чимало рішень, які ми приймали, були відомі в Росії раніше, ніж їх встигали втілити в Україні. Усе це давало можливість, особливо в Севастополі, залякувати офіцерів, збирати мітинґи, організовувати пресу.

Голова Верховної Ради Криму Баґров мав сепаратистські ідеї: відокремлення Криму й створення власних збройних сил. Ці ідеї Москва радо підтримувала. Пригадаймо кількаденну напругу, демонстрації з приводу зняття з посади командувача Кримським корпусом генерала Кузнецова, котрий уже бачив себе міністром оборони Криму. Коли ми про це дізналися, то вирішили негайно Кузнецова зняти з посади, а замість нього призначити генерала Палія, який уже прийняв присягу і чесно служив Україні. З наказом міністра я прибув у штаб Кримського корпусу. Зразу пролунав дзвінок від Баґрова. Він просив не оголошувати наказу до з'ясування справи з Києвом. Я знав, що затримка може ускладнити ситуацію, тому зібрав офіцерів, зачитав наказ і роззброїв генерала Кузнецова. Той оголосив голодівку, заводії з РДК організували демонстрацію біля штабу корпусу. Преса здійняла галас. Москва висловлювала протести. Написи „Паршивий пес Кравчука Живиця–геть з Криму!" мене переслідували по всьому Сімферополю, летіло й каміння в мою машину, що була без будь-якої охорони.

Це лише один епізод з буднів творення Збройних Сил. То був час напружений і відповідальний, час рішучих звершень і історичних подій. По 18 годин на добу доводилося працювати в міністерстві й у відрядженнях.

Слід нагадати, що саме в цей час нас визнавали у світі. Вже було підписано багато договорів про співпрацю з країнами Европи, з Америкою, ООН. Був сформований і ніс бойову службу в Сараєві український миротворчий батальйон. Був укомплектований штат міністерства. Тільки одна посада–начальника Головного штабу лишалася вільною. Обов'язки начальника Головного штабу виконував я протягом двох років.

Наші стосунки з міністром К. П. Морозовим були ділові і творчі–працювали в згоді. Морозов умів керувати, радив, а в разі потреби діяв рішуче, приймав тверді рішення. Ми обидва мали сміливість брати на себе відповідальність. Тільки мені випала штабна робота, а міністер, крім іншого, повинен був ще й контактувати з політиками, які, на жаль, його часто підводили.

Ворогів у нас було більше, ніж друзів. Не раз, не двічі на ділі нас провокували ті, хто на словах був щирий і вірний. Московські вороги займали ясну позицію, а от місцеві, „свої" часто вели не зовсім зрозумілу для нас гру, втягуючи в інтриґи навіть Президента. Пригадую, скільки галасу було через директиву Головного штабу, яка дозволяла 100 татарам служити в Криму в будівельних частинах. Передбачалося, що вони здобудуть в армії будівельні професії, такі

потрібні кримським татарам, що поверталися на батьківщину.

Л. М. Кравчук, тоді вже Президент, довірившись Голові Верховної Ради Криму, який звинуватив мене, що я створюю татарську армію в Криму, висловив мені догану, ще й обізвав ворогом. Тільки згодом, коли все з'ясувалося, мені поспівчували. Отак у Москві мене оголосили „ворогом номер один" (сам П. С. Мрачов, уже міністер, сформулював таке означення), а тут чекала недовіра на кожнім кроці, бо я „генерал московський".

А ще було, коли розробляли статути й нову форму, деякі депутати бачили наше військо в шароварах, пропонували запровадити козацькі звання „сотник", „хорунжий", „кошовий отаман" тощо, давні назви військового одягу. Мовляв „жупан"–то українське, а „шинеля"–то імперське. Я категорично виступив проти цього, що також багато кому не сподобалось. Не подобалось і те, що я розмовляю російською. Але вчити українську мову не мав часу. Хоч добре читав і все розумів, однак не говорив, побоюючись щось важливе переплутати чи не так висловити.

Мій робочий день починався о шостій, а закінчувався за північ. Серце почало турбувати. Лікарі забороняли перевтомлюватися. Проте найтяжчим ударом для мене та й, мабуть, для міністра К. П. Морозова було підписання угоди про Севастополь, відповідно до якої місто передавалося Росії як база Чорноморського флоту. Первісний текст договору готували ми, виходячи з того, що всі російські кораблі й штаб російського флоту мають перебазуватися на територію Росії, в Новоросійськ. Мені й донині не зрозуміло, чому це на зустрічі Л. М. Кравчука і Б. М. Єльцина в Криму з'явився інший текст договору. Я мав необачність бути відвертим перед пресою і телебаченням–висловив свій подив. І цього мені теж не простили.

Я й тепер думаю, що здача в оренду Севастополя не відповідає інтересам і законам України. Бо згідно зі статутом без'ядерної і позаблокової держави, Україна не повинна мати іноземних військових баз. Я не міг знайти компромісу в цій ситуації. Розумніше було пожаліти хворе серце, аніж служити компромісним діям політиків.

Та хоч би там як, а Збройні Сили України вже є! Час і лікар, і філософ. Перше тільки раз буває першим. І я щасливий, що доля дала мені таку можливість–бути одним з перших у великій справі відродження й розбудови війська рідної України.

(Військово-історичний альманах, ч. 2, 2001 р.*)*

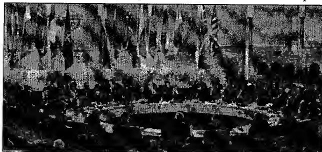
НОВА РАДА „НАТО–РОСІЯ"

Раду „НАТО–Росія" створено. Рішення щодо проблем, визначених як „сфера спільних інтересів", НАТО й Росія приймають разом. „Це фінальний обряд похорону „холодної війни",–відзначив шеф британської дипломатії Джек Стро.–Росія нам більше не ворог, вона наш друг і соратник".

Перше засідання Ради „НАТО–Росія" відбулося 28 травня 2002 року в столиці Італії–„шлюбні" документи підписали голови 20 держав новоствореної організації. На відміну від створеної у 1997 році Постійної ради „НАТО–Росія" члени нової організації не узгоджуватимуть своїх позицій заздалегідь–усе вирішуватимуть безпосередньо за столом переговорів. До „сфери спільних інтересів" увійдуть: боротьба з тероризмом, протистояння льокальним кризам і миротворчі операції, боротьба з поширенням зброї масового ураження, европейська протиракетна оборона, контроля звичайних озброєнь і повітряного простору, рятувальні операції, військова й наукова співпраця.

Цікавою є ситуація з правом вето (в НАТО всі рішення приймаються на підставі загального консенсусу). Росія, у принципі, таке право тепер матиме–у рамках „двадцятки". Щоправда, потім знову може зібратися „дев'ятнадцятка" й перерішити все по-своєму... Механізм прийняття рішень у новій Раді буде, вочевидь, узгоджуватися. На процес розширення НАТО Москва навряд чи впливатиме. Розширення Альянсу відбуватиметься у Празі в листопаді 2002 року. Запрошення до НАТО отримають Болгарія, Латвія, Литва, Румунія, Словаччина, Словенія та Естонія. Повноправними членами НАТО ці сім держав стануть, найімовірніше, у 2005 році. Наступними кандидатами є Албанія, Македонія і Хорватія.

Згода Білого дому на розширення НАТО до щонайменше 26 країн означає, очевидно, не лише бажання Вашинґтону „забезпечити безпеку від Балтійського до Чорного моря", а в такий спосіб Америка ставить „хрест" на Альянсі як на організації, завданням

19 держав НАТО й Росія підписали угоду безпеки 28 травня на базі повітряних військових сил Патріка ді Маре, біля Риму.

якої є, зокрема, проведення військових операцій. Мовляв, „дуже велике НАТО–слабке НАТО" остаточно перетвориться на політичну організацію безпеки...

Акції на кшалт війни в Афганістані набагато зручніше проводити самим США, а відтак Рада „НАТО–Росія" зосередиться на вирішенні не військових, а політичних завдань.

Яке місце вибрала для себе Україна? За Албанією в Европі? Чи за Білорусією у Москві?

Ось що пише Оксана Пахльовська, доктор філософії, завідувач катедри української мови й літератури Римського університету, дочка поетеси Ліни Костенко („Сучасність", ч. 5, 2002):

„Великі цієї Землі"... Журналістська фраза, яку ми незрідка чуємо по телевізору, насправді є мікроскопічною реверберацією макроскопічних геополітичних мутацій сьогодення, з його не *пост*-, а *нео*колоніалізмом. Доки Україна з'ясовувала власні стосунки з власним минулим, контекст її теперішнього політичного буття пережив радикальну трансформацію. Росія оперативно змінила вичікувальну тактику протистояння Америці й Західній Европі на стратегію союзника. Росії це вкрай вигідно. Не випадково кажуть у коридорах Кремля: аби Бін Ладена не було, його слід було б вигадати. Адже ця стратегія розв'язує Росії руки в Чечні і перетворює реально на її протекторат республіки екс-радянського Сходу. Найголовніше ж те, що ця стратегія, озброївшися номінальним політичним імперативом „боротьби цивілізованого світу проти тероризму", насправді має далекосяжні й економічні, і мілітарні цілі.

І ті, й ті цілі і Росії, й Америки в кінцевому результаті цинічно спрямовані на розширення мапи „окультної влади", на зміцнення її природи та її парадигм. А об'єктивна необхідність масованого контролю людей та інформації ризикує привести в рух досі приховані механізми технологічного фашизму. Тож на сьогодні роль України в цьому новому сценарії–це роль слухняного виконавця чужих наказів,–і російських, і американських. У період неоколоніялізму Україна ризикує стати *неоколонією*, а відтак ризикує не ввійти у фазу модерної історії. А це був би безповоротний шлях не лише до політичного, а й до культурного її небуття для світу.

***ЗАГАЛЬНА ЧИСЕЛЬНІСТЬ** населення в Україні, за результатами Всеукраїнського перепису, на 5 грудня 2001 р. становила 48 млн. 416 тис. осіб. 54% населення становлять жінки, 46%–чоловіки. Чисельність міського населення становила 32 млн. 538 тис. (67%) осіб, сільського–15 млн. 878 тис. (32%).*

UNIAN

ПРОЄКТ НОВОЇ ВОЄННОЇ ДОКТРИНИ УКРАЇНИ

Проєкт Воєнної доктрини-1997 так і не набув статусу офіційного документа. Основною перешкодою просування його до сесійної зали парляменту було нечітке визначення сучасних загроз національній безпеці України. Хоча всі питання, пов'язані з доктринальними положеннями щодо Збройних Сил, у Міністерстві оборони були відпрацьовані вчасно.

В документі, який затвердив Кабінет міністрів, зазначено, що Україна не вважає жодну державу своїм потенційним противником. Так, „потенційним противником" буде будь-яка держава, „послідовна недружня політика якої буде загрожувати національним інтересам країни". З цього приводу аналітики зазначають, що таке формулювання не позбавлене недоліків. За якими критеріями проводити ґрадацію? Де проходить межа, за якою державу слід занести до чорних списків ворогів? Ці питання потребують чітких відповідей.

У новій редакції Воєнної доктрини до основних зовнішніх загроз України віднесено міжнародний тероризм, посягання на її територіяльну цілісність, втручання у внутрішні справи країни з боку інших держав, військово-політичну нестабільність, конфлікти у сусідніх державах, незаконне розповсюдження зброї та боєприпасів, можливість застосування ядерної зброї та інших видів зброї масового ураження.

До внутрішніх загроз розробники нової Воєнної доктрини віднесли посягання на конституційний лад, територіяльну цілісність держави, протизаконну релігійну діяльність сепаратистських та знову-таки терористичних організацій і рухів, а також суттєве зниження боєздатности Збройних Сил України. Згідно з проєктом Воєнної Доктрини-2001, основною метою оборони України є створення необхідних умов для зриву можливого нападу та запобігання збройній аґресії. У той же час в документі відзначається, що найближчим часом безпосередня загроза збройної аґресії проти України малоймовірна. У новій редакції доктрини зазначено, що „Україна в разі збройної аґресії не виключає можливости отримання воєнної допомоги від інших держав".

В Україні буде військова поліція. Верховна Рада ухвалила Закон „Про військову службу в Збройних силах України", згідно з яким в Україні буде створено Військову службу правопорядку.

Спеціяльний підрозділ забезпечуватиме правопорядок і військову дисципліну, вестиме дізнання, охорону об'єктів і патрулювання, контролюватиме безпеку дорожнього руху в Збройних силах.

Чисельність Військової служби правопорядку–4697 осіб, хоча наразі для виконання таких функцій залучається 12476 осіб.

Гумор і сатира

Ро-Ко

«СВІТОВІ ВІЙНИ»–НА ФУТБОЛЬНИХ ПОЛЯХ

Чи футбольні змагання можна називати війною?

Не лиш можна, а й треба. Уже з простої причини, що спортові ігри й заняття людства розвинулися у справжні війни, як твердять історики. А футбол–чи копаний м'яч–любили грати вояки й під час війни. Деякі матчі прибирали навіть політично-стратегічної закраски. Наприклад, під час окупації Києва німецьке військо забажало позмагатися за «расову вищість» з українськими футболістами Хто виграв отой матч? Очевидно київці, й це було розвінчання міту про вищу расу та віщий знак про вислід війни.

«Футбольну істину» знали теж дивізійники, які воліли стріляти м'ячем ґолі на грищі, як стріляти гострими кулями, навіть з гармат, на фронті під Фельдбахом. Спритніші вояки-футболісти зорганізували свою дружину при штабі дивізії. І добре вийшли, бо в полоні в Італії та Англії чільніше стріляли ґолі своїм «союзникам»-німцям чи «супротивникам»-англійцям.

Що справді на грищах заісновує «футбольна війна», ще раз–і не останній–показав світовий турнір футболу в Кореї-Японії. Як у світовій війні були різні фронти, на яких билися нації з націями, так у цьому турнірі нації змагалися на футбольних фронтах. І так ці фронти були хитро сполітизовані, що сусіди-держави не воювали одні з одними. Щоб не спровокувати справжню стрільбу, як це сталося колись між двома південноамериканськими державами, після того, як одна з них програла футбольний матч–«несправедливо».

Уже в перших боях так, як на фронті, були поранені. Їх санітари виносили на ношах, аж страшно було дивитися. Були і «вбиті». Не так забиті, як «умертвлені» у грі. Це ті, що діставали червоні картки від суддів, і не могли далі «воювати». Це щось якби за злочини проти людства, чи радше проти людських кісток, судді їх «умертвляли». У цій футбольній війні змагання були тотальні, як на східному фронті підчас 2-ої світової війни, й нанесли справжні цивільні жертви–згинуло двох уболівальників у Москві, а Красна площа виглядала, як після налету бомбардувальників-суперфортець. Бо Росія програла на своєму фронті!

На футбольних фронтах були різні роди спеціялізованого війська: оборона, постачання, стрільці. Стрільці копали м'яча на ворота

ногами й відбивали головами. Рекорд побила французька національна дружина, яка у трьох матчах «вистрілила» 60 гострих, як кулі, стрілів, і всі полетіли «богові у вікна». Світовий чемпіон не забив ні одного ґоля і, скапітулювавши, відлетів до Парижу. Правда, мав на оправдання те, що поцілив чотири рази у стовпці воріт.

Найтрагічніша доля припала англійському воротареві в матчі проти Бразилії. Бразилієць встрілив з віддалі, образно кажучи, якої милі. І м'яч, мов маючи живі очі, летів-летів, виглядало невинно, аж завернув над головою нічого не підозріваючого воротаря... І влетів у його ворота. Нещасний воротар плакав гіркими сльозами й напевно примари мучитимуть його ціле його сонне життя. Бо Англія програла тільки тим одним ґолем–2:1. А що було б, як би так не було!?

Як у мілітарних дослідах появляються все нові винаходи–електронна війна буде незабаром на денному порядку, як в Афганістані, так і нові винаходи з'явилися у футбольній стратегії. Німецька фірма випродукувала новий м'яч. Він ніби досконалий, як німецький «фольксваґен». Чим? Не знаю, бо ніде про цю досконалість не читав. Але прочитав, що японці не спали. Вони встановили біля грища якусь апаратуру. Ніхто не довідався, яку і пощо. Подейкували, що ця апаратура слідкує за траєкторією м'яча, який під час польоту витворює, як кожне живе чи мертве тіло, магнітне поле. І тим «впливає» на політ м'яча. Можливо, що цей апарат «встрілив» ґоля англійцям.

А як Україна-ненька? Не пописалася якслід. Не увійшла до народів вільних футбольного кола, як пророкував поет. Програла у відбіркових матчах, бо її збірна не мала ані одного чорного гравця, як, наприклад, Польща, ані не мала інтернаціонального тренера, як, наприклад, Сенеґаль. Хоч новий чемпіон Вітчизни-неньки має і чорних футболістів (чи мав) і італійського тренера, який–на диво!–дає інтерв'ю українською мовою.

Добре це чи зле?

Добре бодай тим, що українці не вструґали жодного скандалу, як англійський воротар, і в золотоверхому не було побоєвища, як у Москві!

Тож будьмо доброї думки! Тим більше, що президент Кучма проголосив несподівано відлетівшого у футбольний вирій відомого футболіста й тренера В. Лобановського героєм України.

Правда посмертно. Але церкви проголошують своїх святців теж посмертно... І до нього зможуть футболісти України молитися до наступного світового турніру...

Спомини

Д-р Любомир МАКАРУШКА

УРИВКИ ЗІ СПОГАДІВ

Д-р Любомир Макарушка, сотник УГА, політичний і провідний діяч УНДО у міжвоєнних роках, член Військової Управи „Галичина". Інтерв'ю провів д-р Василь Верига 19-20 липня 1980 року у місті Бон, Німеччина.

Питання: Пане докторе, Ви, як колишній сотник Української Галицької Армії, один із перших зголосилися до дивізії „Галичина" і спершу були членом Військової Управи і її референт набору старшин, а від осені 1944 р., де Ви виконували надзвичайно важливу функцію зв'язкового старшини штабу Дивізії „Галичина" з її Військовою Управою та Українським Центральним Комітетом.

Чи Ви могли б поділитися з нами спогадами з вашого перебування у Військовій Управі і в штабі Дивізії?

Д-р Макарушка: Я виїхав до Дивізії літом 1944 р. Приїхавши до Дивізії, я зголосився до її командира генерала Фрайтаґа, який вислав мене на перевишкіл до польового запасного куреня (Feldersatz Battalion), яким командував майор Кляйноф. При від'їзді до батальйону ген. Фрайтаґ дав мені якусь цидулку, щоб я передав її персонально до рук майора Кляйнофа. Я негайно поїхав до запасного батальйону, але Кляйнофа у канцелярії не було й я вийшов надвір і проходжався перед бараком, чекаючи на Кляйнофа. По якомусь часі надійшов майор, але дещо непевний на ногах, і мене закликали до канцелярії. Кляйноф подивився на мене і промовив: Ich höre dass sie einen Brief zu mir vom Brigadeführer haben.

Я витягнув листа і, передаючи йому, сказав, що бриґадефюрер наказував мені, щоб я цього листа передав особисто. Кляйноф узяв листа і зник у своїй канцелярії. Кілька хвилин пізніше прийшов один канцелярист і сказав мені, щоб я зголосився до 1-ої сотні. Я пішов до сотні і там застав її командира в ранзі підстаршини, якийсь чотовий чи булавний, бо в Дивізії все ще бракувало старшин не тільки українців, але й німців, і тому підстаршини вищої ранги командували сотнями. Коли я до нього зголосився, кажучи, що майор Кляйноф приділив мене до 1-ої сотні, він якось дивно на мене подивився, але нічого не питався і відіслав до сотні. Там я розпочав свій вишкіл як звичайний рекрут. Але вже на перших лекціях, як стояти, чи тримати кріс, він завважив, що я поводився інакше, чим інші рекрути.

Я тримався тої засади, що я ніколи нікому нічого не говорив, якщо мене не питали. Командир сотні нічого мене не питав, і я нічого йому не говорив. Одного дня на збірці наш „сотенний" почав випитувати нас усіх скільки кому років. Всюди падала відповідь від 18, 20 до 22 роки. Коли прийшла черга на мене, я відповів, що маю 46 років.

Тоді він запитав мене, чи я розумію по-німецьки. Я відповів, що так. І він ще раз запитав мене:

–Wie alt bist du? (Скільки тобі років?)

–Sechs und vierzig. (Сорок шість!)

Це він повторив декілька разів, не вірячи моїм словам. Йому видавалося незрозумілим, щоб 46-річний мужчина голосився добровольцем до Дивізії. Вкінці він відійшов і, ставши перед сотнею, заявив: „Бачите, які ви є. Всі маєте по 20 років, а той чоловік–46, але він найкраще виконує вправи".

Він, очевидно, не знав, що я не був у війську перший раз. Після того він призначив мене перекладачем. Дещо пізніше він сказав мені комплімент, що я зовсім добре говорив по-німецьки.

Одного разу були польові вправи, в часі яких кожна чота сотні мала робити наступ на ворога. В одному моменті сотенний сказав мені, щоб я спробував повести сотню в наступ, вказуючи, де знаходиться ворог. При тому наша сотня рахувалася в наступі як цілий батальйон, а чоти вважалися за сотні. Тоді я запитав його, що знаходиться направо й наліво від сотні. Він відповів, що нікого немає.

Тому що я командував куренем в Українській Ґалицькій Армії, це не справляло мені труднощів видати відповідні накази і повести „батальйон" у наступ. Я вислав запасну „сотню" на праве крило, й справа розпочав наступ. Він подивився на мене якось підозріло і сказав мені, що німці звичайно резерву тримають не на правому крилі, але всердині, однак цілий плян нападу зроблений правильно.

Одного дня заповіджено приїзд ген. Фрайтаґа. Я особисто тих усіх парад не любив ані при австрійському війську, ані при українському. Але вони необхідна річ у війську. Коли я ще був у військовій академії під час 1-ої світової війни, старші мої колеґи радили мені, щоб при парадах ніколи не ставати в перший ряд, бо той, що робить перегляд, завжди щось завважить, що не є так, як повинно бути. І я цієї засади також притримувався й уникав першого ряду. Коли приїхав ген. Фрайтаґ з сот. Палієвим, я став у середній ряд, і при параді мене ніхто не завважив. Щойно по параді Паліїв запитав мене, чому мене не було на параді, бо вони оба з Фрайтаґом дивилися за мною, але мене не побачили.

Коли вже парада скінчилася, Фрайтаґ запитав Кляйнофа: Und wie geht es mi Makaruschka? (Як там іде з Макарушкою?), на що той відповів: In besten Ordnung. (Все в найкращому порадку). Пізніше підстаршини–українці з батальйонової канцелярії–мені говорили, що Кляйноф, повернувши до канцелярії, питався: „Що то за Макарушка? Мене про те запитував бриґадефюрер, а я нічого не знаю". Його, очевидно, здивувало, що командир Дивізії цікавиться якимось Макарушкою.

Це, що я вам оповідаю, це тільки, так би мовити, образки з життя в Дивізії. Пізніше мене вислали на посаду зв'язкового старшини до старшинської школи у Кіншляґу, де комендантом був оберґруппенфюрер (генерал-полковник), тобто старший рангою за Фрайтаґа. Я ще був тільки звичайний „ґренадир". Їдучи цілу ніч, над ранком я прибув до Кіншляґу і зголосився в адьютанта з листом до командира школи. Адьютант сказав мені зачекати, жартома додаючи, що генерали не приходять о восьмій годині до праці. По якомусь часі я зголосив своє бажання вийти на коридор і там чекати приходу генерала, при тому я залишив листа в адьютанта. Коли ж нарешті прийшов генерал і мене покликали до нього, він уже прочитав листа від Фрайтаґа і сказав до мене:

–Das kann ich nicht verstehen, dass ein Divisionskommandeur hat nicht angefördet einen Führer für diese Dienst. (Ніяк не можу зрозуміти, що командир Дивізії не міг до цієї служби призначити якогось старшину).

На це я йому відповів, що я не знаю, що ген. Фрайтаґ йому написав, і тому я не в силі дати якенебудь пояснення.

За цей весь час я стояв перед бюрком генерала і він мене запитав, чи я проходив військовий вишкіл у Дивізії, чи деінде?

Я йому відповів, що я колишній австрійський офіцер, а згодом і український. Він подивився на мене й знову ж таки здивовано запитав: „Чому ви ось так ходите?–показуючи на брак старшинських відзнак.

–Але це від мене не залежить, пане генерале,–відповів я.

–А який військовий вишкіл ви маєте,–запитав він знову.

–Терезіянську Військову академію.

–То мене дуже дивує,–сказав командир школи.–Прошу сідайте, і показав крісло перед його бюрком. І він почав розпитувати про мою службу в австрійській та українській арміях та які функції я там виконував.

Я пояснив йому, що найвищу функцію, яку я мав–то командир

куреня, а також працював в оперативному штабі корпусу. Коли ж я у дальшій розмові розповів йому, що я закінчив віденський університет зі спеціялізацією у ділянці політичних наук, тоді він з задоволенням заявив: Das ist ja was wir gerade brauchen. (Це власне те, чого нам тут бракує). Так у нас розв'язалася розмова, яка забрала більше часу, як я взагалі сподівався, і зближалася пора на полуденок.

Командир школи покликав одного зі своїх адьютантів, якому пояснив, що "Herr Makaruschka ist ein ehemaliger Offizier". (Тут він ужив слово „герр", тобто пан, колишній старшина).

–Візьміть пана Макарушку на полуденок до старшинської кантини,–сказав він.–Я сам, на жаль, не можу бути сьогодні на обіді, але прошу там його завести і вияснити, що він є колишній старшина і в скорому часі знову ним буде. А ви,–звертаючись до мене, сказав,–прийдіть знову сюди о 4-ій годині по полудні, і я вам передам листа до вашого командира.

Коли я прийшов на вказану годину, лист уже був готовий в конверті, видно з якимись прилогами, бо доволі грубий, і сказав, щоб я його передав особисто ген. Фрайтаґові. У всякому разі він погодився на те, щоб я був зв'язковим старшиною поміж Дивізією і старшинським вишколом у Кіншляґу.

Повернувшись назад до Дивізії, я передав листа ген. Фрайтаґові і пішов до своєї частини, тобто до запасного куреня. Наступного дня ми мали вправи і в міжчасі приїхав з дивізійного штабу післанець мотоциклем з двома сідлами й заявив, щоб я негайно зголосився до генерала Фрайтаґа.

–Згідно з сьогоднішнім наказом, Ваше призначення на зв'язкового зі старшинською школою є затверджене і Ви мусите їхати до Кіншляґу",–сказав Фрайтаґ. І так я повернувся ще раз до запасного батальйону, щоб забрати свої манатки і попрощатися зі своїми добрими знайомими. Там лікарем був д-р Мирон Нижанківський, який колись був лікарем у курені Української Галицької Армії. Тоді я ночував уже не разом з рекрутами, але в кімнаті д-ра Нижанківського. Наступного дня вранці я виїхав до Кіншляґу.

Тут я мушу повернути дещо назад і згадати про деякі події у Львові. Треба підкреслити, що організацією вишкільного рекрутського табору у Гайделяґрі, яким командував майор-СС Бартельт, ніхто із командного складу не знав ким вони командували і кого і чому вишколювали, й тому на самому початку застосували типічні прусацькі методи. З уваги на те, в порозумінні з губернатором Вехтером та полк. Бізанцом, Військова Управа запросила Бартельта до Львова на зустріч, на якій я виголосив реферат про українців та

новоформовану дивізію „Галичина", щоб він знав, з ким має до діла.

Після того майор Бартельт заявив, що то все було дуже інтересно, бо він не мав поняття про ці справи.

–Я бачу, що Ви мали перед собою реферат. Чи ви могли б мені дати одну копію для мого власного вжитку?–запитав Бартельт.

Я в дійсності не знав, що робити й подивився на полк. Бізанца, а той притакуюче кивнув головою. І тоді я передав копію не реферату, бо такого я не мав, а тільки самі диспозиції, про що я хотів говорити, й пішов додому.

По полудні Вехтер післав післанців, щоб мене знайшли і привели якнайскорше до нього. Коли я прийшов туди, застав там уже губ. Вехтера, віцегубернатора Отто Бавера, його адьютанта і полк. Бізанца–усі бліді і перелякані. Вехтер сказав мені, що сьогодні увечорі буде прийняття для Бартельта, і я буду сидіти біля нього. Цю нагоду я маю використати, щоб дістати назад диспозиції мого реферату, які я йому дав перед полуднем.

–Скажіть йому, що Ви хочете там дещо виправити.

Коли на прийнятті я розпочав розмову з Бартельтом, він мені заявив, що він уже вислав ті диспозиції до Гайделяґру своїм адьютантом, який мусив скорше від'їхати. Про це, очевидно, я повідомив Вехтера, який заявив мені що „ес іст айне катастрофе". Він дав наказ своєму адьютантові їхати негайно до Гайделяґру і забрати мої диспозиції назад. Але, як виявилося, і це вже було запізно, бо сам Бартельт їхав до Берліна і забрав з собою ті папери. Вехтер чомусь думав, що Бартельт поїхав з ними до якогось політичного відділу в Берліні, і з того готова бути хрия. Тим часом Бартелт поїхав до свого власного командування, де він віддав той еляборат. Вони його на циклъстилю помножили й вислали до шкіл, куди висилали наших хлопців на старшинські та підстаршинські курси, для інформації тамошньої команди.

Чому я про це згадую? Тому, що коли я приїхав до Кіншляґу, де був командиром курсів дуже розумний старшина, він сказав мені, що я маю викладати „Вельтаншаунг", тобто „світоглядові лекції". При тому він додав, що для тих курсів, що проходять вояки з дивізії „Галичина", матеріяли, які ми отримуємо від наших вищих властей, не надаються. Тому я даю вам вільну руку, як ви до того предмету підійдете. Для Вашої інформації я дістав з Берліна деякі матеріяли і Ви собі їх прочитайте, може вони Вам придадуться.

Коли ж я їх побачив, переконався, що то була, власне, копія диспозицій мого реферату, який я дав Бартельтові у Львові...

І. МАМЧУР

„ДЕ ТИ БРОДИШ МОЯ ДОЛЕ"

Закінчення

У Чехії

11 лютого 1945 р. нам сказали : „До побачення". Найшли нам школу в Чехії, в Мельнику, що біля Праги, і оголосили, що це вже постійна і остання наша підстаршинська школа. Нам вже набридло так кочувати, хоча в цьому є також своя користь. Ми побачили життя в Австрії, Словаччині, Німеччині і тепер будемо знайомі ще і з Чехією.

З Нюрнберґу їхали дорогою на Дрезден, а далі на Прагу. Поїзд часто зупинявся, то в зв'язку з руйнуванням станцій, мостів, то чекав щоби пропустити більш важливий транспорт з військовим спорядженням. Доводилося ночувати в невеликих, повних протягу, холодних станціях. Одного разу під час такої вимушеної зупинки я відлучився на короткий час, щоби чомусь там ближче приглянутися. Коли вернувся на станцію, то побачив лише порожнє місце. Поїзд пішов. Відразу звернувся я до начальника станції і розповів йому, що я із групи, яка була в поїзді. Не став він випитувати, чому я відстав, але диспетчерським зв'язком зупинив поїзд, а мене посадив на вантажний, котрим я доїхав до своїх побратимів. Дісталося мені доріканням від старшини нашої групи „на горішки".

Переночувавши у Празі, наступного дня походили по місту і милувалися його красою. Прага–це музей архітектури. Палаци, двірці, величавий собор святого Віта, збудований в 17 столітті в ґотичному стилі, мости над Влтавою, які крім прямого призначення були ще й архітектурною прикрасою міста, а „Пражский Град", „Старий Град"!? Майже кожна споруда чи адміністративні будинки, прикрашені скульптурами визначних людей або святих, які являються опікунами даної споруди, завдяки своїм величавим колонам, вежам, місто називають „Стобаштова Прага". А в церквах чудовий інтер'єр, створений за рахунок ліпної орнаменалістики, карнизів, виступів, скульптурних постатей янголів, святих. Було тихо, спокійно панував „Дух святий". А потім, повні вражень, від'їхали до Мельника, 30 км на північ від Праги. Містечко Мельник невелике, понад 5 тисяч мешканців, забудоване в основному одноповерховими будинками, хоча в центрі міста зустрічаються і 3-4 поверхові. В південній частині міста, на найвищому місці є старовинний замок (який дочекався нашого приходу ще від середньовіччя), від котрого на південному схилі до сонця, аж до автостради над р. Влтава, яка в цьому місці вливається в багатоводну р. Лабу, тягнуться плянтації виноградників, як основної культури. Місто було гарно впорядковане та озеленене, а жителі привітні і доброзичливі, хоча до німецьких військовиків у них було вороже ставлення. Коли довідалися з наших відзнак, що ми українці, змінили своє ставлення, і ми подружили.

У замку, звідки власник його, залишивши все своє добро, помандрував в безпечні краї, примістили нашу школу. Просторі і сонячні кімнати, ліжка з матрацами на панцерних сітках в один поверх, та добра кухня створили

нам нормальні умови для навчання. До нашого приходу–в будинку замку нікого не було, тож адміністрація школи просила нас зберегти все так, як ми і застали. А були там: розписані стіни, художньо виконані столярні вироби–вікна, двері, підлога, а в вестибюлі в дубових потемнілих від часу шафах, на полицях за склом стояли гарно виконані пляшки з етикетками, на котрих було написано час виготовлення та з якого винограду вино. А датовані вони були ще 19 століттям. Нераз між собою роздумували, що напевно за такий довгий час вино стало густе (як драглі). Це були лише розмови, бо ми не зламали замків шафи. Нас здружила „самотність" і відчуженість, бо ми були далеко від своєї Дивізії, зв'язку з нею не мали жодного. В цей час Дивізія була в дорозі на югославсько-австрійський відтинок фронту, а скупі вістки отримували від батька нашого побратима Кізими Володимира, який був „невидимим супутником" всіх мандрів сина, і від поетеси, яка проживала в Мельнику (її прізвища не пам'ятаю) і котру зла доля ще після 1-ої світової війни закинула в Чехію. Вона часто приходила до нас, ділилася з нами думками, розказувала про події в світі, про положення на фронті, читала свої вірші.

Вів школу поручник Бахмаєр, людина молодого віку, енергійний, але до нас ставився спокійно з вирозумілістю. Не всі ще добре по-німецьки розмовляли, ба, навіть не все ще добре розуміли, і могли не всі накази його виконати, але у нього вистарчало терпіння і волі, щоби повторювати наказ. На противагу йому, Ґеніґ, який провадив з нами муштру на міському стадіоні, отримував насолоду від знущань над нами. Команди: впадь–встань–бігом, і знову впадь–встань–бігом, і так до безконечности. Або присіди з наплечником повним якогось вантажу, або, тримаючи кріс на витягнутих руках, мусів присідати доти, доки знеможений упадеш. Якщо йому хтось не подобався (з причини відомої тільки йому), то до тих стрільців ставився особливо жорстоко. Крім цього, що на майдані він доводив свою жертву до сліз, а прийшовши в замок після вечері до самого сну, в своїй кімнаті продовжував знущатися над своєю жертвою. Одним із таких був побратим Солонина. Ґеніґ, хоч був фронтовиком, не розумів, що озброєний стрілець, доведений до відчаю, міг вчинити непоправиме лихо.

Особливою ласкою і симпатією у Бахмаєра користувався симпатичний, наймолодший з нас усіх, учень Рогатинської гімназії, Ґалуґа Любомир. Він підчас подорожі по Европі в 1990 р. побував в Мельнику. В час „чеської весни" до замку повернулася з заходу небога власника замку. В пивницях замку виготовляє високоякісне вино. Підчас зустрічі Ґалуґа розказав їй про події, які відбувалися в час німецької окупації. Здивувалася, бо не знала про це. На прощання він придбав дві пляшки вина, котрі завіз додому в Рочестер.

Вивчаючи основну дисципліну–радіозв'язок, продовжували вишкіл зброї–ручної протитанкової. Кожному з нас доручалося командувати роєм чи чотою. Оволодівши дисципліною радіозв'язку в кабінетних умовах, куди входило досконале знання азбуки „Морзе", володіння „Тастою"–пристрій до радіоапарата, за допомогою котрого на певній радіохвилі в етер

висилали звуки у вигляді „ті-та, та-ті-та", що означали якісь букви, вміння в етері віднайти свого партнера тоді, коли у вухах одночасно звучали десятки таких звуків, вміти шифрувати радіограми як також і дешифрувати, знати радіоапарати, на котрих працюєш, а були такі: ДОРА, БЕРТА, ГЕРТА. Кожний із цих апаратів мав свою радіопотужність (радіюс дії). Ми вміли в польових умовах провести деякі направи.

На початку квітня почали виїздити на „природу", в терен (близький до фронтових умов), і там здавали перші свої екзамени. Заїжджали в перемінну гористу місцевість і там на віддалі кількох кілометрів один партнер від другого займав „гніздо" і, добре замаскувавшись, приступали до праці. У кожного радиста була визначена година і радіохвиля, у котрій і на котрій йому треба було викликати партнера на зв'язок і висилати чи приймати від нього зашифровану радіограму.

Ранком отримуючи радіоапарат, з ним же діставали ключ для шифрування (який був дійсним на один-три дні) та бланки радіограм. Всі радіограми відправляли тільки зашифрованими, а відкритим текстом допускалося висилати зміст радіограми лише в екстремальному випадку, коли противник почав наступати і вже шифровка тратила значення, або коли радист опинявся в безвихідному положенні. В такому випадку радисти (а їх завжди було двох) зобов'язані були в першу чергу спалити ключ до шифрування, бланки радіограми, а радіоапарат підірвати ґранатою. Якщо нема змоги спалити ключ до шифрування, то його треба було з'їсти. Так, так, ми навіть пробували їсти... Вже в Україні, будучи арештованим, підчас слідства, крім жорстоких допитів, тримали мене в „одиночці", в повній ізоляції від товаришів по недолі, вимагаючи признання в тому, що я був закинутим на Україну як шпигун, диверсант, бо тільки вони були ознайомлені з радіозв'язком.

Хто ж що може заперечити, що такі радіоспеціалісти не потрібні були тогочасній, чи майбутній українській армії, і де ще вони, ці молоді хлопці добровольці, патріоти, могли отримати такі знання? Говорю це тому, що ще сьогодні можна почути від „деяких" неґативне ставлення до цих, відданих державотворенню молодих людей.

Коли фронт все більше вгризався в Европу і наближався до границь Німеччини, радянська розвідка, випереджуючи фронт, закидала в „тили" більшовицьких партизан, розвідників, диверсантів, з котрими доводилося німцям вести боротьбу. Тоді і нашу школу, в допомогу своїм військам, залучали до „прочісування" лісів, сіл, туди, де німецькі радіолокатори „засікали" роботу більшовицьких радіостанцій. Отже, в призначений день (ми про нього не знали), після апелю, викликали добровольців в кількості 20-30 чоловік, сідали у вантажну машину і раптово займали відведене нам місце (бо ми лише допомагали), розходились в лаву і так крок за кроком наближалися до епіцентру наших пошуків, доки не зімкнулися з іншими частинами учасників облави. В більшості випадків наші походи закінчувалися малоефективно, за винятком одного випадку, коли, йдучи такою лавою, наткнулися на висячу з дерева антену, а потім, після детальних обшуків,

недалеко цього місця, в ямі, прикритій хмизом, переносну радіоапаратуру. Господаря цього радіоапарату не знайшли. В той час чехи дуже прихильно ставилися до більшовиків і сприяли їм у всьому. Ці походи також входили в програму наших практичних занять. Теоретично ми вишкіл закінчили і послідовно виконували вправи в польових умовах. Було цікаво, деколи коли були вільні (бо працювали в певні години) находили хвилю з передачею з Києва і з радістю слухали українських пісень. Дуже обережно ми слухали пісні, тримаючи руку на реґуляторі включення, щоби хтось із німецьких керівників не почув, бо у них недовіра до нас теж була, і не мала.

На польові заняття з радіоапаратурою або на полігон для проведення тактичних занять ми витрачали багато часу, тому 16 квітня 1945 року перевели нас в школу на передмісті Мельника–в Шопку на віддалі коло 3 км. Будинок 2-поверховий, внизу котрого вчилися німецькі солдати. Ні вони до нас, ні ми до них не мали жодних стосунків. У них було своє начальство. Тепер, під боком, мали міський стадіон, де продовжували проводити муштру та вчитися командувати відділом. Недалеко за селом, в балці, зробили полігон, куди привезли радянський танк Т-34 і до котрого вчилися стріляти із „панцерфавста", чи „панцершрека". В спокійному стані ніхто з віддалі 80 м не схибив. А як буде в екстремальних умовинах?

Ні телефонного, ні також радіозв'язку з командуванням в замку у нас не було, тож донесення доводилося доставляти ровером. Про стосунки між чехами та німцями свідчить такий випадок: 21 квітня я віз ровером донесення. На закруті якась „фіра" перегородила мені дорогу. Я змушений був зупинитись, нараз підбігло до мене двоє молодиків, один із них відібрав ровер, другий намагався заволодіти зброєю. На вулиці з'явився ще якийсь військовик і вони, побачивши його, втекли. Перед нападом я не вжив зброю, бо не сподівався такого, а коли вони втікали, я не посмів стріляти. Нападники були підлітками, а вчинили напад тому, що молодь чеська готувалася до збройного повстання проти німців. Зголосивши начальству про цей випадок, отримав від них сувору догану. Дивувалися, чому я не примінив зброї. Проте сьогодні я з чистою совістю згадую цей випадок.

І ось настав день показати те, що ми навчилися. Школа багато разів переривалась, міняла своє місце постою, але накінець ми стали військовими спеціялістами. Думали, що після маневрів отримаємо підстаршинські ранґи й повернемося до своєї Дивізії.

Час маневрів назначено на 24 квітня. День був дощовий, холодний, терен горбоватий, де видимість обмежена. Усю нашу школу розділили на дві частини: одна наступала, друга вела оборону. Розвели на заплановані місця. Дали сиґнал наступу і „бої" закипіли. Стріляли „сліпими" патронами (дерев'яні кулі). А стріляти ними в людину можна було не ближче як до 15 м. Стрілець Мороз, добрий спортовець, захопив становище, яке захищав стрілець Ґащук. Пролунав постріл і Мороза пораненого в ногу забрали в лікарню. Маневри відбулися, комісія від'їхала, а ми залишилися, як були.

Усі ми з Шопки перебралися до Мельника в замок. Зайнять вже не було. До міста мали свобідний вихід, де приглядалися до пожвавленого руху

серед молоді, які, на заклик пражан, готувалися до повстання. До нас вони не мали жодних претенсій, і ми їм ні в чому не заважали. Вже в перші дні травня чехи почали міняти вивіски на крамницях, адміністративних будинках, назви вулиць з німецької мови на чеську. А ось німців це діткнуло і підчас одної заміни вивіски, коли чех стояв на драбині, якийсь вермахтівець підліз по драбині і багнетом поранив чеха в ногу.

Кінець війни

Ми здавали собі справу, що всьому кінець, справа тільки в тому в чиї руки ми потрапимо.

Чехи пропонували вступати в їхній національний рух, але ніхто не спішився. У мене промайнула думка: чому я повинен бути в чеському підпіллі? Хіба на Україні я буду зайвий? Наш комендант школи мовчав, на щось чекав. Події розгорнулися 5 травня, з усіх голосників в місті почули звернення пражан: „Ми підняли повстання, допоможіть нам!" Звернення повторювалися десятки разів на день. Вони зверталися до Червоної армії, яка стояла недалеко Праги.

В Мельнику цивільне населення ще більше пожвавило свою роботу: розвішували прапори, відозви, скликали віча. Великдень ми відсвяткували скромно–помолившись Господу.

7 травня, в понеділок, після сніданку комендант школи–Бахмаєр скликав збірку й сказав, що більше тут залишатися не можемо. У нас перерваний зв'язок з командуванням. Негайно іти в кімнати, спакувати свої речі, у хлібник вкласти отриманий в кухні пайок, а наплечники здати на автомашину. Перед відходом гарно застелити свої ліжка та прибрати у кімнаті, забрати зброю і на подвір'ї замку стати в колону. За порядок в кімнатах відповідає десятник Ґеніґ. Все ми виконали механічно. Бахмаєр провірив, як виконано наказ, став перед колоною та запитав: хто хворий, в кого ноги болять, хай сідає в автомашину. Ніхто не зголосився. Поступила команда: „Струнко. Праворуч. Кроком руш. Пісня!"

На тротуарах міста мовчки стояли мешканці. За містом ми йшли вільним кроком, жартуючи, підбадьорували один одного. Кожного гнітило невідоме майбутнє: куди ми йдемо? Що з нами буде? Невже тепер, під кінець війни, нас кинуть на фронт?

Коли Бахмаєр побачив втому у стрільців, вийняв „польову пляшку" горілки і кожному, по черзі, дозволив на один ковток. Промивши горло, веселіше ставало на душі, і при появі нового села чи містечка, прибирали маршовий крок і з українською піснею промаршовували через нього. Поки були чеські поселення, то народ нас байдуже проводжав, хіба що дівчата з цікавістю приглядалися до хлопців. Коли почалися німецькі села та містечка, на українську пісню (а ми уміли співати) вибігали українські дівчата, які опинилися на роботі в Німеччині. Вони віталися, раділи, приносили нам воду, молоко, квіти, солодощі. Декому дістався поцілунок. Сміх, радість, побажання добра та щасливого повернення додому. З дівчатами на вулицю виходили і їхні господині (статечні „фрау") і раділи не менше від своїх дівчат.

Навіть не зчулися, як добрались до Літомориц, промарширувавши за день 35 км. Вже вечоріло, ми розсілися на придорозі, під горою, недалеко ріки Лаба. В цей час зі сторони міста, де був міст через ріку Лабу, масово йшло німецьке військо. Вони піднімалися на гору, на поле й навмання ішли в сторону Німеччини.

Ми питалися нашого коменданта Бахмаєра, що це значить, а той лиш плечима знизував. Все ж таки потім піднявся, зупинив якогось старшину, котрий сказав, що в підміському селі є вже танкова частина більшовиків, що Гітлер згинув і фактично війна закінчилася.

Бахмаєр не повірив йому і наказав нам перегородити шлях відступу. Стало замішання, передні зупинилися. Бахмаєр звернувся до них з патріотичними словами, але задні вояки натиснули і проламали нашу лінію і, як лавина, ринули „Нах Ґаймат".

Бахмаєр, побачивши безцільність свойого задуму, відвів нас набік і запитав, чи є якісь добровольці, які хотіли би поїхати і розвідати, яка ситуація. Розвантажили авто добровольці, на чолі з десятником Ґеніґом, вже в темну пору поїхали в це село. І справді перед в'їздом в село стояв танк Т-34 з розірваною гусеницею. Селяни розповіли, що сюди приїхало два танки, одного підбили а другий завернув.

Тоді Бахмаєр зібрав нас, перепросив, що не дав нам військових відзначень, які й так уже не потрібні, подякував за працю, за слухняність.

– Якщо я когось образив або віднісся несправедливо, вибачайте. Ви вільні, ідіть, куди хочете, тільки не потрапляйте до більшовицьких рук. Якщо хочете воювати, то діє підпільна організація „Вервольф"–закінчив.

Будучи в єдиній частині, нам було затишно і безпечно, ми були єдиною родиною, але коли почули прощальне слово командира, якось знітилися, нам стало лячно, ми виявилися беззахисними, шокованими, одинокими. Що ж робити?

Часу на роздуми не було–вирішуй тут же. Переважна більшість стрільців пішла за тими німцями, котрих ми ще пару годин тому стримували. Я зобов'язаний присягою в ОУН, переговорив з товаришем Волянським Юльком (родом з Тернополя) і ми рішили пробиратися на Україну, до Львова.

Довголітній політв'язень більшовицьких таборів ***І. МАМЧУР,***
м. Львів

СПОГАД ПРО ЛЯВЕНБУРҐ

„Спогади про останній вишкіл для підстаршин у Лявенбурзі" Михайла Тараса, ч. 2 ц. р., привернули мою увагу з двох причин: я пройшов підстаршинський вишкіл у Лявенбурзі зараз після повернення з окруження під Бродами, а друга причина–це згадка в цьому спогаді про загибель його побратима Лисенка. Хочу тут уточнити для М. Тараса, що назвисько його побратима було Силенко, а не Лисенко, і він справді був сином підполковника Порфірія Силенка, командира 2-ої дивізійної сотні постачання. Його син Микола був

стрільцем в частині свого батька, і коли прийшло розпорядження вислати когось на підстаршинський вишкіл, підп. П. Силенко дуже нерадо, тільки на настоювання кількох старшин в сотні, згодився вислати свого одинокого сина на цей вишкіл. Загибель сина він пережив дуже болюче. Хоч він був повідомлений про смерть сина, але не мав точних даних як, де і в яких обставинах загинув його син, та де був похований. Може тепер автор спогадів Михайло Тарас міг би доповнити деталі. Батько помер у Канаді (Торонто) 1973 року, а п-ні Є. Силенко, мати загинулого сина, жила в Америці.

Я хотів би бодай коротко згадати про двох наших вищої ранґи старшин: підполковника Романа Долинського, командира 1-ої сотні постачання, і підполк. Порфірія Силенка, як вже згадано, командира 2-ої сотні постачання. Обидва підполковники цілий час в Дивізії дружили з собою і зустрічалися майже кожного дня. Коли під час окруження під Бродами наші частини з багатьма іншими прибули над ранком 20-го липня до Білого Каменя, тут вже застали завалену місцевість возами, гарматами і тисячами вояків. Як собі пригадую, вибратися з Білого Каменя можна було тільки через вузький міст над потічком, який сплипав до ріки Буг і доріжка, яка вела до головного моста над Бугом. О 8-ій годині рано почався налет літаків зі скорострілами і бомбами, що спричинило паніку при переході тим вузьким мостом. Підполк. П. Силенко від 8-ї год. ранку до 1-ої по полудні впорядковував перехід через той вузький міст над потічком, незважаючи на град куль з літаків і хмару малих, чорних мов шпаків, бомб, які сипалися з літаків. Ці літаки перелітали так низько, що можна було бачити обличчя летунів. Підполк. Роман Долинський в цій сумотосі зумів зорганізувати протиповітряну оборону і розставити легкі і тяжкі скоростріли у відповідні місця, щоб взяти літаки в перехресний вогонь. Вкоротці був збитий один літак, а пізніше другий, і більшовицькі літаки вже були змушені перелітати на більшій висоті, що значно зменшило втрати між вояками. Ці акції обидвох наших старшин врятували напевно сотні людей. Німецьких старшин взагалі не було видно ніде, до речі з якихось причин навіть німецьких вояків Вермахту було між нами обмаль. Обидва наші старшини пізніше щасливо вийшли з оточення і прибули до Дивізії та займали свої пости до кінця війни. Чомусь ген. Фрайтаґ в Нойгаммері після Бродів, не взяв чи не хотів добачити боєвих заслуг обидвох наших старшин і не нагородив їх Залізним хрестом, який їм дійсно належався.

Святослав ВАСИЛЬКО,

м. Ноттінґам, Англія , 24 червня 2002 р.

ХАЙ ЗНАЄ ПРАВДУ УКРАЇНА

Документальний довідник про участь рогатинців-дивізійників у Другій світовій війні. Ст. 160.

У Тернопілі вийшла книга про дивізійників-рогатинців. Спонсор видання: Комітет Рогатинців Канади (Торонто), голова мґр. Михайло Ромах.

У книзі надруковані:1.Присяга, 2.Марш Дивізії, 3.вірш Олександра Соловія: „Добре тямлю, як це було", 4.Історія Дивізії в датах, 5.стаття редактора довідника Михайла Чолія (члена Спілки журналістів України): „Обпалені східним вітром", 6.розповідь Івана Крайнього: «За що воювала Дивізія „Галичина"?», 7.Спогади: Григорій Яцків: „Нас покликала Україна", Василь Гузій: „Що робила бойова група Вільднера у Словаччині?"

Далі слідують списки дивізійників з короткими біографічними даними: 1.впалі на полях битв–136, 2.загинулі в УПА, загонах самооборони, в тюрмах і концтаборах–69, 3.ті, що пройшли через горнило війни й пішли з життя на батьківщині і чужині–228.

Книжка не включає усіх дивізійників-рогатинців, а тільки тих, відомості про яких вдалося зібрати, очевидно нема списка ще живих.

У книжці поміщені світлини–поодиноких осіб і груп.

Деякі дані неповні або й помилкові, тому редактор довідника просить посилати фотографії, документи, поправки й інші інформації.

Друкуємо лист М. Чолія до М. Ромаха:

Вельмишановний пане Ромах,

Книжка готова, вчора привіз першу партію з Тернополя. А сьогодні вона вже піде в світ. Нехай розповідає людям велику правду про наших воїнів-дивізійників у Другій світовій війні. Вони не посоромили нашої нації, не впали на коліна перед ворогами, а вкрили себе невмирущою славою во ім'я майбутньої Української Національної Держави. Хай палає вогонь вічної пам'яті і вічної слави про синів України–рогатинців, зібраних мною до одної хати. Їх зійшлося 433, але було набагато більше. Я поспішав, бо боявся, що

можу не встигнути, відійти, і дуже сумніваюся, що після мене хтось інший захоче докінчити ту Збірку Пам'яті. Ох, дуже ще багато залишилося тих ворогів, що будуть мстити за мої добрі слова, за те, що підняв камінь, яким на багато років було закрито Нашу Правду. Але годі було мовчати.

Разом з тим, я вибачаюся перед тими людьми, кого обминула моя розповідь. Якщо вони будуть наполягати на тому, щоб продовжити збір імен, матеріялів, фотографій живих і мертвих, я готовий до співпраці, щоб в майбутньому видати нову книжку–доповнену і виправлену.

Для мене це не тільки мука, а й насолода.

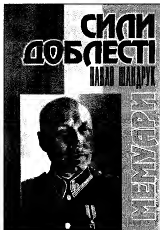
Залишаюся з повагою до Вас і всіх рогатинців Канади. Чекаю на відгуки про книгу. На поради, зауваження тощо. Порадьте, як розпорядитися тиражем. Бо хочу насамперед подарувати по книжці всім тим, хто допомагав мені збирати матеріяли, а також–бібліотекам, школам, хай читають люди старші і молоді і хай знає правду Україна, а не вигадки ворожої пропаґанди.

З повагою Михайло Чолій з Рогатина.
11 травня 2002 р.

Адреса: Михайло Чолій,
м. Рогатин, вул. Осьмомисла № 5, Івано-Франківська область,
77000–Україна.
Телефон 21-551.

ПАВЛО ШАНДРУК:« СИЛА ДОБЛЕСТІ»

Мемуари. Ст. 240. Переклад з англійської М. Б. Бурмістренка.

У Києві, у видавництві „Вища школа", у 1999 році появилися спомини генерала Павла Шандрука, які вперше видано англійською мовою п. н. Arms Of Valor, Robert Speller & Sons Publishers, 1959.

Книга видана коштом Фундації ім. Симона Петлюри. Фундація створена в 1982 р. українцями Великобританії для підтримки України і всього українського суспільства.

Ці спогади були написані генералом П. Шандруком українською мовою, а переклав їх на англійську Роман Олесницький. На жаль, після смерти перекладача

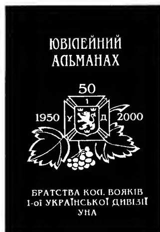
та ген. Шандрука й його дружини, не вдалося віднайти українського тексту.

Тому Фундація ім. Симона Петлюри зробила дуже добре діло, даючи українським історикам й читачам документальну працю ген. Шандрука, який брав активну участь у визвольних змаганнях 1-ої і 2-ої світових воєн. У 2-ій світовій війні він відіграв особливу ролю: очолив Український Національний Комітет, став командувачем Української Національної Армії, до котрої включив Українську дивізію, що стояла в боях в Австрії, заприсягнувши її вояків на вірність українському народові. Створив 2-гу дивізію, командувачем назначив полк. П. Дяченка.

У книзі поміщені світлини, документи, схеми. Зроблено покажчик імен.

Книга цінний вклад у історіографію України, особливо тепер, коли наклепи й фальшування не перестають появлятися в Україні та поза її межами.

Р. КОЛІСНИК

ЮВІЛЕЙНИЙ АЛЬМАНАХ БРАТСТВА

Ювілейний Альманах Братства–огляд діяльности Братства кол. Вояків 1-ої УД Української Національної Армії за останніх 50 років–вже вийшов з друку і є готовий до продажі. Велика частина накладу призначена в Україну для головних бібліотек, наукових установ та засобів масової інформації. Кошти цієї частини видання мусить покрити Братство в діяспорі.

Книга в твердій полотняній оправі з золотим написом, має 400 сторінок, 290 світлин, кольорові відзнаки і пропам'ятні дивізійні марки. Ціна одного примірника 50 кан. долярів. Замовляти в секретаря Крайової Управи К. Когутяка. Адреса:

Mr. C. J. Kohutiak
1508-45 Kongsbridge Garden Circle
Mississauga, ON, Canada, L5R 3K4
Tel. 905-712-9144

ВИДАНО НОВІ ТОМИ „ЛІТОПИСУ УПА"

Видавництво „Літопис УПА" в Канаді, останнім часом, видало чотири нові томи „Літопису УПА"

– том № 34–Лемківщина і Перемищина Політичні звіти (документи)– включає інформації, що відносяться до підпільних Надрайонів Лемківщини „Бескид" і „Верховина", та Надрайону „Холодний Яр" у Перемищині. В книзі поміщені є два роди звітів надрайонових провідників–„Вісті з терену", які давали інформацію про загальні події в терені, та „Інформативні звіти" або „Політичні звіти", які мали більш організаційне спрямування. Є теж кілька детальних звітів провідників районів про події спеціяльного значення, як наприклад терористичні акції ВП і цивільних банд проти українського населення.

Зібраний в цьому томі матеріял дає дуже цікавий огляд ситуації та важких обставин в яких прийшлося жити українському населенню на цьому терені в роках 1945-1947. „Постійний терор, переслідування, грабежі й вбивства, не тільки польських цивільних банд, але й польського націоналістичного підпілля, і в першу чергу державної, комуністичної влади робили життя українського населення майже нестерпним. Одначе воно боролося за право жити на цій споконвічній батьківській землі і не бажало добровільно опускати її. Тільки жорстокими методами і примусом вдалося викинути його з цієї землі", говориться у вступній статті до книги. Книга ця, з покажчиком, ілюстраціями та списком ілюстрацій має 951 сторінок.

– том № 35–Покажчик до „Літопису УПА", книга друга–це унікальний покажчик до наступних книг цього видання: томи 21-34, томи 1-3 Нової серії, томи 1-3 серії „Бібліотека", та книги „Повстанські могили", книга 1. Це компільований іменно-географічно-тематичний покажчик та бібліографічний довідник надрукованих, у вище згаданих книгах, матеріялів. Поданий тут також список скорочень, та ініціялів усіх томів, а в окремому розділі азбучні покажчики авторів, статтів, та інших матеріялів, азбучні списки документів, ілюстрацій та зміст поодиноких томів. Цей, дуже цінний для дослідників історії визвольної боротьби УПА, том має 862 сторінки.

– том № 36–Книга полеглих членів ОУН і вояків УПА Львівщини (Матеріяли до біографій)–охоплює списки полеглих учасників повстанського руху Львівщини, тобто Львівської і Дрогобицької областей, подаючи, за архівними документами МҐБ-КҐБ, знані імена і прізвища та псевда полеглих, дати смерти, місце поховання й інші персональні дані. Як говориться у вступній статті до книги: „Разом за підрахунками укладачів списків там згадано 5213 осіб". Ця книга із покажчиком має 1040 сторінок.

– том № 37–Іван Лико, На грані мрії і дійсности: спогади підпільника. 1945-1955. Книга містить спогади Івана Лика („Скали", „Богдана") „На грані мрії і дійсности" та спогади Миколи Терефенка („Медведя")–„На грані двох світів". Автори оповідають про пережите ними в підпіллі на Лемківщині, в часі великого рейду на Захід, та в чехословацьких, а згодом у польських таборах. Книжка з ілюстраціями має 644 сторінки.

Усі названі книжки в твердій обкладинці, з іменами й географічними покажчиками, ілюстраціями, вступною статтею та резюме англійською мовою, в ціні $25.00. Замовити книги можна за адресою:

Litopys UPA, P. O. Box 97, Station "C", Toronto, Ontario, M6J 3M7 Canada.

ЗВЕРНЕННЯ

До нашого членства і громади звернулася п. СЛІПА ОЛЬГА, дочка кол. лікаря УГА і Української дивізії УНА–Радіона Сліпого, брата Патріярха Йосифа, з проханням допомогти їй відкупити сімейний дім з метою створення музею, в якому буде приміщуватися також експозиція присвячена Дивізії „Галичина".

Чеки чи грошові перекази просимо виписувати на "Brotherhood of Veterans of 1st Div." і слати на адресу: Mr. K. Kohutiak,1508-45 Kingsbridge Garden Circle, Mississauga, ON, L5R 3K4, Canada

Експонати до музею слати на адресу: Сліпа Ольга,Спілка політв'язнів і репресованих, вул. Князя Василька 112, м. Теребовля, Тернопільська обл., 48100-Україна.

Головна Управа Братства кол. вояків 1-ої УД УНА

***

Голові Головної Управи Братства кол. вояків 1-ої УД УНА Андрієві Коморовському

Звертається до Вс бувший політв'язень більшовицьких таборів з проханням допомогти в організації музею в нашій сімейній садибі, яку незаконно приватизували 5 родин. Для того щоб вони звільнили будинок потрібно купити 3 квартири, таких коштів у мене немає, а держава не заінтересована. Для цього потрібно до 10 тис. долярів. З допомогою громадян-патріотів куплено 2 квартири і вже проведено ремонт. Я живу в старій глиняній квартирі і миші треблять зібраний мною матеріял про історію визвольних змагань нашого району.

В музеї буде експозиція присв'ячена Дивізії „Галичина". Прошу Вас допомогти з експонатами. Вірю. що Ви не відмовите дочці учасника боїв під Бродами, відзначеного грамотою і відзнакою учаника боїв під Бродами. Він помер в Міттенвальді 1 червня 1948 р. і перехоронений разом із юними побратимами у 42-ох індивідуальних могилах на спільному майданчику.

Дуже прошу в ім'я воскресіння нашої національно-історичної пам'яті допомогти відновити справедливість.

З повагою, надією та вдячністю

Сліпа Ольга і односельці

Спілка політв'язнів і репресованих просить врахувати наше прохання допомогти п. Олі експонатами і по можливості у викупленні приміщення.

Голова Спілки політв'язнів і репресованих м. Теребовлі
Капуста М.

ЗВЕРНЕННЯ

до патріотів рідної Матері-України, до всіх українців доброї волі

Доводимо до відома ширшої української громадськости, що у видавництві ФОРТУНА в Австралії завершується праця над широкомаштабною рясно ілюстрованою книгою „Злочин". Книга охоплює спогади, свідчення й розвідки 140-ка дописувачів з рідних земель та з діяспори–з усього світу, де живуть українці.

Книга „Злочин" охоплює періоди, коли українські землі були під займанщиною поляків, румунів, мадярів та гітлерівської Німеччини в часі Другої світової війни. Основніше зупиняється на періоді поневолення Росією, як царською, так і комуністичною.

Вступне слово до книги написав довголітній в'язень совєтських концтаборів, доктор юридичних наук Левко Лук'яненко. Вже добре відомий упорядник і видавець кількох книжок на українську тематику Петро Кардаш пише, що метою книжки „Злочин" є задокументувати всю правду про страхіття, знущання і жахливі злочини, включно з геноцидом над українським народом.

Кількість друкованих примірників книжки „Злочин" буде залежати від відгуку жертводавців на цей заклик. Беручи під увагу теперішню господарську ситуацію в Україні на фінансову неспроможність населення, наш комітет вважає, що всі призначені в Україну книжки повинні бути доручені без оплати.

Книги одержать: книгозбірні, музеї, школи, інститути, університети, поіменно кожний депутат Верховної Ради, члени уряду та Президент України.

Про кількість книг в Україну вирішить наш комітет за три місяці, коли вже буде реакція на це звернення. За той час сподіваємося зібрати на фонд приблизно 100.000 австралійських долярів. Це уможливить негайно вислати в Україну перших десять тис. книг. Отож ще раз просимо бути щедрими й скорими.

В часі перед і після Другої світової війни появилося на еміґрації декілька українських книжок про жахливі часи голодомору в роках 1932-1933. На жаль, із зрозумілих причин, публікації ніколи не діставалися в Україну, тому наш народ, особливо молодь, не були поінформовані про те страхіття. Тепер нема причини, чому б правда про переслідування нашого народу не була доступна всім.

В цьому році українство в цілому світі відзначає 70-ліття голодомору. Українці в діяспорі можуть причинитися до того, щоб опублікувати й вислати в Україну книгу „Злочин". Появу книжки рекомендують всі крайові суспільно-громадські надбудови в діяспорі та Українська Всесвітня Координаційна Рада в Києві. Імена всіх жертводавців будуть поміщені у виданій книзі та в українській пресі.

Збіркою фондів на друк книжки керує комітет під назвою „Комітет СУОА для придбання фондів на видання книги ЗЛОЧИН". Членами комітету є 9 осіб–представники крайової централі СУОА, Української Громади Вікторії та видавець-упорядник Петро Кардаш.

Грошові пожертви та кореспонденцію просимо висилати на адресу:

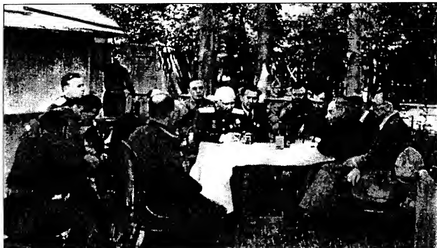
Fund Committee for Book ZLOCZYN, c/Ukrainian House, P.O. Box 78, Essendon, Vic. 3040 AUSTRALIA.

Tel. (03) 9375 1781. Fax (03) 9326 1065.

Комітет СУОА для придбання фондів на видання книги „ЗЛОЧИН"

ХТО І ЯК ПЛЯНУВАВ ТА ЗАТВЕРДИВ ЗМІНИ ДО УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОПИСУ 1946 Р.

Генеральна настанова (1942 р.): „Дбаючи про культурні потреби українського народу", Уряд УРСР вирішив наблизити український правопис до російського.

На світлині: *Засідання ЦК КП(б)У та Уряду УРСР (дачне селище Помірки біля Харкова, 28 серпня 1943 р.), на якому* ***проєкт нового правопису в основному схвалено і передано Народному Комісарові Освіти до затвердження.***

Справа наліво: *Л. А. Булаховський, М. Т. Рильський; в центрі М. С. Хрущов, праворуч від нього–П. Г. Тичина. У нараді також беруть участь М. С. Гречуха, Д. С. Коротченко, генерали й офіцери.*

(Світлина вміщена в книжці: *Н. С. Хрущов. Воспоминания: Время, люди, власть.–Москва, 1999.–Т. 1).*

Приклади зближувальних до російської мови змін у правописі 1946 р.:

катедра, аритметика, хемія	*замінено на*	***кафедра, арифметика, хімія***
Европа, Евпаторія	*замінено на*	***Європа, Євпаторія***
Айнштайн, Ляйпціґ, авдиторія	*замінено на*	***Ейнштейн, Лейпціг, аудиторія***
матеріял, соціялізм, геніяльний	*замінено на*	***матеріал, соціалізм, геніальний***

Скасовано відмінювання ***авто, кіно, бюро*** *тощо.*

Галицьке Б-во

ІЗ ЗВІТУ ДІЯЛЬНОСТИ

24 листопада 2001 року відбулися у Львові 6-і звітно-виборні делеґатські збори Галицького Братства. Склад нової управи подано у „Вістях комбатанта" ч. 1, 2002 р. Внизу друкуємо головніші інформації із звітів про діяльність КУГБ-ва. Звіти поодиноких станиць помістимо в наступних числах журналу.

Редакція

Діяльність новообраної КУ почалася непередбачено: до Львова приїхав відвідати брата колишній вояк дивізії „Галичина", учасник битви під Бродами, побр. В. Клос. Він зернувся до КУГБ з проханням організувати йому зустріч з ветеранами дивізії, членами ГБ і їх родинами. (Див. „Вісті комбатанта", ч. 3, 2000).

Основна діяльність

Як і в минулі каденції, КУГБ і Управи Львівської станиці основна їх увага в діяльності приділялася питанням влаштування меморіяльного цвинтаря, пошуку могил поляглих в боях під Бродами вояків дивізії „Галичина", християнських перепоховань їх останків.

Відомо, що більшовицька влада, під загрозою строгих покарань, категорично забороняла мешканцям Брідщини і Золочівщини влаштовувати поляглим в боях воякам християнські похорони–їх закопували тоді будь-як і будь-де.

Тепер для виявлення поховань необхідно приміняти спеціяльні пошукові апарати. Один такий, на наше прохання, передали нам німецькі ветерани, зацікавлені теж в результатах таких пошуків. Наша пошукова група, яка в минулі роки непогано працювала, розпалася і працював тільки один. В минулому році приїхала до нас німецька пошукова група з пошуковими апаратами, разом з нашим працівником вони виявили і ексгумували в районі села Сасова 46 останків поляглих.

Станом на 15.06.2001 р. на меморіяльний цвинтар перепоховано 402 останки поляглих в Бродівській битві, в тому числі безпосередньо на цвинтар 355; 15 в братській могилі біля с. Підгірці (14 розстріляних „Смерш" дивізійників + 1 вояка УПА); 11 дивізійників, виявлених біля с. Хватова, на цвинтарі в с. Олесько; 14, виявлених в с. Бонишин, на місцевому цвинтарі; 7 в с. Княже.

263 належали українським воякам, 139 німецьким воякам Вермахту. За час нашої діяльности ідентифіковано 98 останків, з них 91

берлінським ВАСт-ом, 7 прізвищ довідалися ми від місцевих свідків, з ідентифікованих тільки 26 були українці. Із 257 могил, які є на меморіяльному цвинтарі, 71 є символічні.

До листопада 2001 року на меморіяльному цвинтарі закінчені всі будівельні і впорядковувальні роботи:

- збудовано допоміжне приміщення для зберігання і підготовки останків до перепоховання;
- встановлено 348 залізобетонних хрестів мальтійського зразку;
- на 240 хрестах встановлені дюралюміньєві таблички з прізвищами вояків;
- на цвинтарні поля і доріжки завезено і спляновано чорнозем, засіяно декоративну траву;
- по периметрі цвинтарного поля насаджені корчі живоплоту;
- по периметрі цвинтарного поля встановлено металічну огорожу і помальовано її антикорозійною фарбою;
- на 150 метрів перед і за цвинтарем встановлено інформаційні двомовні (українською і англійською) таблиці;
- з автостради на цвинтар, з фасадної сторони, встановлено залізобетонні сходи з поруччям.

Громадсько-політична діяльність

Стало вже традицією для членів ГБ відзначати щороку знаменні для дивізійників дати: 28 квітня–день проголошення творення дивізії „Галичина" Службою Божою в церкві св. Юра і пізнішим покладенням квітів до пам'ятника Т. Шевченкові; день пам'яті поляглих в боях під Бродами панахидою в каплиці на меморіяльному цвинтарі в с. Червоне, з попереднім заїздом на гору Жбир в с. Ясенів і на могилу розстріляних „Смерш" 14 дивізійників в с. Підгірці.

Загально національні дати, як: Ґероїв Крут і Базару, День Злуки 22 січня, День Незалежности 24 серпня, день проголошення ЗУНР, свято Покрови і інші відзначаємо спільно з іншими організаціями.

Соціяльна допомога членам Братства

Члени ГБ, колишні вояки дивізії „Галичина" і юнацьких формацій, тепер старші люди, яким вже далеко за 70 років. Після пережитих митарств 2-ої світової війни, тюрм і концтаборів большевицького Ґулагу, переважна більшість із них є хронічно хвора, вимагає постійного лікарського піклування.

Як це не парадоксально складається, держава, за волю і незалежність якої молодими ми воювали з її окупантами, всупереч здоровому глузду, тепер не хоче нас визнати воюючою стороною і не бажає навіть надавати нам елементарної медичної допомоги.

КУГБ, в міру своїх можливостей, старається надавати допомогу всім своїм членам, яким вона потрібна, зокрема інвалідам: на протязі більше року КУ робила старання перед Урядом соціяльного забезпечення вояків Німеччини про надання інвалідської пенсії членові Братства, інвалідові 1-ої гр. Богданові Кузику. Не зважаючи на бюрократичні перешкоди з боку наших офіційних установ, нам вдалося всетаки добитися для Кузика пристойної інвалідської ренти, хоч для цього приходилося возити його до Німеччини.

Згідно з положенням нашого правильника, КУ виділяє, хоч і невелику, допомогу побратимам, які стаціонарно лікуються і на ліки для них; члени КУ відвідують в лікарнях і дома тяжко хворих побратимів; віддають останню вояцьку послугу побратимам, які відійшли у вічність.

Адміністративна діяльність

Державні українські установи, такі як: податкова інспекція, Управління обласної інспекції, прокуратура роблять час від часу провірки нашої діяльности і, на жаль, не все виносили об'єктивне, юридично вірне рішення. Членам КУГБ приходилося доказувати і добиватися відміни чи внесення необхідних поправок:

- КУ добилася від податкової інспекції визнання Братства неприбутковою громадською організацією і, відповідно, звільненою від всякого роду оподаткувань;
- переглянули зауваження Управління обласної юстиції стосовно статуту Галицького Братства і погодили внесення до статуту зважених, взаємно-прийнятливих формулювань.

Всі звернення КУГБ до Управи м. Львова про виділення для Братства приміщення результатів не дали.

Стан членства на 1.11. 2001 р.

Станиці	1.11.1999	вибуло	1.11.2001
Львівська	227	37	190
Івано-Франківська	229	49	180
Тернопільська	90	12	78
Дрогобицька	65	7	58
	611	105	506

Львів, 29 листопада 2001 р.

***Л. ВОЙТАШ**, голова*

РЕЄСТР
членів Тернопільської станиці Галицького братства кол. вояків 1-ої УД УНА, що померли у роках 2000-2001

Прізвище, ім'я і по батькові	Дата нар.	 смерти	Місце народження Місце поховання
Костенків Микола	1.01.	21.10.	с. Зубрець, Бучацького р-ну
Іванович	1923	1999	с. Зубрець
Чокан Степан	1.12.	10.03.	м. Заліщики
Федорович	1921	2000	м. Заліщики
Машталір Омелян	26.09.	12.04.	с. Ґайворонка, Теребовлянський р.
Антонович	1923	2000	с. Ґайворонка
Дзьоник Методій	18.07.	4.12.	м. Чортків
Володимирович	1925	1999	м. Чортків
Петрик Дем'ян	2.03.	3.07.	с. Оришківці, Гусятинського р-ну
Данилович	1925	2000	с. Оришківці
Марціновський Мирон	23.05.	24.09.	с. Медведівці, Бучацького р-ну
Володимирович	1925	2000	м. Бучач
Красій Мирослав	10.09.	25.10.	м. Заліщики
Михайлович	1924	2000	м. Заліщики
Удодік Юхим	5.01.	6.12.	с. Жобрин на Рівенщині
Дмитрович	1923	2000	м. Клевань Рівненської обл.
Зачківський Степан	8.08.	15.02.	на Львівщині
Іванович	1923	2001	м. Козова, Тернопільської обл.
Шалай Іван	30.06.	19.03.	у Ярославському повіті
Ілліч	1924	2000	с. Забойки, Тернопільського р.
Головачук Іван	10.12.	23.04.	с. Гончарівка коло Монастириськ
Федорович	1926	2001	Велика Березовиця б. Тернополя
Фіялка Мирослав	12.03.	21.05.	с. Денисів, Козівського р-ну
Миколайович	1922	2001	м. Козова
Коваль Григорій	18.08.	30.07.	с. Жизномир, Бучацького р-ну
Олексійович	1923	2001	с. Жизномир
Лукович Йосиф-Іван	20.02.	1.10.	м. Тернопіль
Володимирович	1921	2001	м. Тернопіль
Гриньків Микола	27.08.	11.12.	с. Білобожниця, Чортківського р.
Семенович	1924	2001	с. Білобожниця

Всього від дня створення Тернопільської станиці у квітні 1992 року померло 54 члени станиці.

Тернопіль, 31.12. 2001 р.

Б. СТАСІВ

Станиця Торонто

ЗАГАЛЬНІ РІЧНІ ЗБОРИ

Загальні Збори відбулися 21 квітня в приміщенні школи св. о. Миколая, присутніх членів–51.

Збори відкрив голова Станиці П. Дем'янюк, попросив віддати пошану померлим членам в часі минулої каденції: Микола Бойко, який був головою Станиці через дві каденції, Володимир Ґуляк, Мирон Самбірський, Ярослав Бучинський, довголітний член хору „Бурлака", і Михайло Білоус.

До Почесної президії голова попросив: заступника голови Головної Управи М. Головатого, голову Крайової Управи Л. Бабія, представника СКУ д-ра В. Веригу і капеляна Братства о. митрата П. Стецюка, який молитвою „Царю Небесний" започаткував наради.

Зборами провадила Президія в складі: Р. Колісник–голова, та М. Комар і В. Любка–секретарі. По затверджені порядку нарад і прочитанні протоколу з попередніх Зборів слідували звіти Управи.

Зі звіту протоколярного секретаря В. Любка довідуємось: в минулому році відбулись 11 засідань Управи, одержано 171 посилку, а вислано 75 листів. Станичний „Обіжник" виходить 4 рази в році по 260 прим. кожного числа.

Члени Проводу і поодинокі члени брали участь у Панахидах: Зелено-святочній, Брідській і Незнаному Воїнові, помагали вдержувати порядок на Панахидах і святі Незалежности, вчащали на бенкети й інші імпрези нашої громади в Торонто і околиці.

Станиця видала допомогу 2,255 дол. Коляда, на допомогу потребуючим побратимам в Україні принесла 5,785 дол.

Звіт скарбника М. Мельника показує: приходів 16,769 дол., розходів 13,204 дол.

У свойому звіті голова П. Дем'янюк підкреслив, що Станиця співпрацює з громадою, а особливо з організаціями, як: СКСУ та Торонтонський відділ КУК, бере активну участь в їхніх акціях чи святкуваннях та підтримує їхні імпрези і відзначення історичних дат.

В липні організовано Панахиду і тризну за наших побратимів, які загинули в час 2-ої світової війни. З нагоди Головного Делеґатського З'їзду влаштовано успішний бенкет, на якому були репрезентовані майже всі українські організації і церкви.

Станиця дальше допомагає Осередкові Української Мови в Маріюполі, яким опікується п-ні Тамара Тихоновська. З нею маємо

сталі зв'язки. Подякувавши членам уступаючої Управи за солідне виконання обов'язків, звернувся з проханням до членів брати участь у Панахидах і похоронах наших членів. Наша участь для родини покійника є великою моральною підтримкою.

Касир Залізного Фонду Р. Колісник подав, що приходів було 6,656 дол, а розходів–2,016 дол.

За Контрольну Комісію звітував Євген Бочан. Контрольна Комісія провірила діловодство і стверджує, що „Фінансове зіставлення" вірно віддзеркалює фінансовий стан, пропонує схвалити уступаючій Управі абсолюторію з признанням і подякою.

На внесок голови Номінальної Комісії В. Чупринди обрано голову і членів Управ. Голова П. Дем'янюк, члени Управи в складі: Падик Іван, Когутяк Корнелій, Комар Маркіян, Тицький Роман, Грицишин Михайло, Мельник Михайло, Чамбул Богдан, Чупринда Василь, Кудла Петро, Когут Маркіян, Бекесевич Лев, Кушніренко Ілярій, Радевич Василь, Крупка Іван, Василик Михайло, Любка Володимир, Бурда Іван і Засідко Микола.

Капелян Станиці–о. крил. Стецюк Петро.

Контрольна Комісія: Бочан Євген, Рудзік Михайло і Пазій Мирон.

Правління Залізного Фонду: Тицький Роман–голова, Бігус Мирослав–заст. голови, д-р Верига Василь–секретар, Колісник Роман–касир, Бабій Лев, Кушніренко Ілярій, Дем'янюк Петро–члени.

В різному П. Дем'янюк прочитав звіт Комісії Залізного Фонду, яка рекомендує надати право Управі Станиці вибрати з капіталу Залізного Фонду 10% річно, коли зайде серйозна потреба, без скликання Загальних Зборів.

Л. Бабій подав інформації про телефільм про Дивізію і дивізійників у світі, який випродукувала студія Алли Андронової в Києві. Перша версія має багато неточностей і недоліків, список яких Б. Маців з Монтреалю переслав до Києва. Другу рату (5,000 ам. дол.) процудент отримає аж тоді, коли фільм, апробований Головною Управою, буде переданий по каналі в Україні, який охоплює 90% її території.

Збори закінчено молитвою „Богородице Діво" та співом „Ще не вмерла Україна".

М. КОМАР

ГРУПА ОБИЧАН З СЕЛА ОБИЧ, КРЕМЕНЕЦЬКОГО ПОВІТУ-ВОЛИНЬ, 1-ої УД УНА В ПОЛОНІ В М. РІМІНІ, ІТАЛІЯ

На знимці в першім ряді зліва: П. Яворенко, Ф. Цимбалюк (Обиченко), сотник Семенюк Іван (Ґуня), В. Коношевич, А. Воля.

Другий ряд зліва: О. Вільшенко, Ю. Ґолуб, Л. Ґорячий, Є. Стройовий, В. Вишненко, М. Ярошенко.

Не присутні: М. Ґук, П. Кобзар, А. Нечай, Є. Шум, З. Пчілка і Ґ. Верховий.

З тої 17 осіб групи обичан двоє загинули, двоє чудом опинились в Україні, а решта поселились по усіх континентах світу. Група обичан–це бувші члени і симпатики ОУН (мельниківці).

Перебуваючи до останнього дня (8 травня 1945 р.) на фронті під Фельдбахом в 30-му полку, Ґ. Верховий якимсь чудом опинився в рядах Червоної армії 3-го Українського фронту. 1947 року, демобілізований, вертається додому до жінки в с. Обич, був респектований, займав посаду бриґадира колгоспу, помер у 80-их роках. Другий епізод з тої групи. М. Мирошниченко з Англії їде в Париж на посвячення пам'ятника С. Петлюрі.З Франції переходить границю до Німеччини, зголошується до советської амбасади і повертається додому, до села Обич. 6 тижнів був під наглядом поліції, оженився, має родину, працював мулярем. Я з ним зустрічався в 1991 р., коли був на відвідинах в Україні.

Федір ЦИМБАЛЮК

Олекса ГОРБАЧ

«АРХІВ МАКАРУШКИ»

Д-р Любомир Макарушка, член Військової Управи, а згодом поручник у штабі Дивізії для справ українських старшин, проживав після війни у Бонні, був завідувачем відділу у банку для біженців. Друкуємо звіт проф. Олекси Горбача про архівні матеріяли, які д-р Макарушка передав до Братства.

Редакція

Десь зимою 1962 (чи 1963?) резолютно завізвав мене Макарушка приїхати до нього до Бонну і вияснити справу машинопису (нім.) книжки Ґайке про Дивізію, як і знимкового матеріялу цеї книжки, бо до нього в тій справі звернувся Ґайке, який тепер має змогу видати свою книжку в німців. А. Макарушка був йому десь там 1945-46 рр. заплатив за ту історію гроші з фондів Військової Управи. Машинопис був Макарушка–як і дальші знимки ВУ-архіву–передав у Мюнхені Ортинському, а я, мовляв, є тепер єдиним з ГУ Братства, хто йому повинен дати вияснення.–Я тоді до Бонну поїхав автом (по дорозі на ожеледі мало в рові не опинився!) і в розмові подав йому все те, що з тих справ знав був.

1. Машинопис книжки Ґайке зі вклеєними його приватними знимками оба редактори [збірника] „Броди", Лисяк і Ортинський, переглядали (я був теж при тому) і рішили, що до зб. „Б." надається лиш та частина, де подано про виїзд і бої, й її витягнено та дано до перекладу (решту затримав Ортинський), а ті знимки, які Лисякові виглядали підхожими, Лисяк повідривав і вони (чи всі, не знаю) були подані в зб. „Б". Яка була їх дальша доля після зроблення клішок, не знаю: були це справи хіба знані лиш обом редакторам. Решту нім. машинопису приніс був Ортинський мені для проглянення, щоби з нього вибрати частини для перекладу й опублікування в „Вістях Братства". І я це, редаґуючи „В", те що для нас цікавіше, був переклав і опублікував. Цілість (зокрема „Вступ" про безвиглядність „каноненфуттеру" після Сталінґраду), я казав, не надається для укр. читача „В". Увесь машинопис німецький я, виїжджаючи 1951 р. в жовтні до Ґеттінґену, передав (як і всі інші архівні речі, які були в мене опинилися як „редактора" „В") Ортинському.

2. Ще десь 1949 чи 1950 рр., як починалася еміґрація з Німеччини, а Макарушка вибирався до Бонну, сказав був мені Орт-ий, що від Мак-ки отримав якусь скриньку з архівом „ВУ", й щоб разом усе те переглянути та подумати (ситуація тоді політична спокійною не виглядала!), де й як усе те примістити поза Нім-ною. Те, що він як „скриньку" приніс був до мене до мешкання, включувало: 1. купи знимок з часу проголошування Дивізії, перегляду медичного, від-

прави добровольців, відвидин членів „ВУ" на вишколах, у Нойгаммері головно, тощо–нерідко по 2-5 штук того самого, 2. Шанковського машинописні описи-схеми, як виглядають нім. (?) частини піхотної Дивізії–з тактичним поділом кожного її полка (мабуть, виготовлене воно було для інформації „цивілям з ВУ"? у формі зшитих поділянково родів зброї з виказом-обрахунком числового стану), 3. окремі звертання, переписані на машинці, людей із запитами, напр., чи „ВУ" знає щось про долю сина, скинутого німцями як парашутиста в червні 1941 р.; або списаний (теж на машинці) звіт полоненого під Бродами дивізійника, що втік з полону, а вдома був змобілізований до ЧА, й кинутий на фронт у Латвії, там перейшов на нім. бік, його взято на півроку до провірки-обсервації в тюрмі „Ґегайме Фельдполіцай" в одиночкову камеру, а після провірки в архівах Дивізії, повернено його до Дивізії; скарга до УЦК-ВУ польсько-нім. львівське КріПо, що в підльвів. селі побили хлопців, які зголосилися до Дивізії й погрожували й арештували того чи того; неохайно писаний з кількакратними різними поправками рукопис Ю. Крохмалюка „Бої Хмельницького"; машинопис анонімного автора „Чортківська офензива". І це хіба все.

а) Щодо знимок ми рішили: де їх більше, розділити на 3 частини й 1-шу передати до Англії (її мав був узяти о. Кордуба під реверенду, нібито йому на митниці все висипалося на підлогу перед очима зачудованих митників, мовляв, що має з „есесівцями Гіммлером-Фрайтаґом" священик до діла, ту справу полагоджував Підгайний з Кордубою, а в Англії воно мало бути передане до архівів ОбВУА), 2-гу частину перекинути до ЗСА, де вона, здається, мала бути передана до Музею-Архіву О. Ґородиського (тим мав зайнятися Ортинський, а 3-тя частина–зокрема знимки, які „ще" найшлися для публікування в „В. Бр-ва", залишити до використання в Німеччині) її я мав був спершу, як довго редаґував-адміністрував „ВіБр", а виїжджаючи до Ґеттінґену, залишив Ортинському. Яка їх доля, не знаю.

б) Той машинописний матеріял, що надавався для публікації, я в „ВіБр" (очевидно, не з прізвищами і місцевостями!) опублікував. Ориґінали повернув до „архіву". Їх доля мені не відома.

в) „Бої Хмельницького" і „Чортківську офензиву" я вже таки з Ґеттінґену відредаґував і вони опубліковані. Ориґінали повернув тоді Ортинському. Їх подальшої долі не знаю.

Все те я тоді Макарушці (щодо рукопису Ґайке–теж В. Козакові, який, мовляв, він мусить відповісти Ґайке на запити!) представив і він „прийняв до відома".

9.11. 1986

ПРЕСОВИЙ ФОНД

В днях від 19 квітня до 06 липня 2002 р.
надійшли такі вплати на пресовий фонд „ВК":

Родина покійного бл. п. Стефана Чучука зложила **100.00**

Станиця Братства Чікаґо **50.00**

В пам'ять бл. п. побратимів Н. Клима та К. Баліцького Станиця Монтреаль жертвує на „Вісті комбатанта" **200.00**

Д-р Барабаш та друзі з Еспанії в пам'ять бл. п. д-ра Нестора Романика зложили **140.00**

Як нев'янучий вінок у пам'ять покійного дорогого мужа М. Білоуса на розбудову „ВК" складає дружина Анна Білоус з Торонта **100.00**

В пам'ять бл. п. дорогого друга і земляка Славка Дутки Василь Ціхацький жертвує на „ВК" **100.00**

В десяту річницю смерти свого батька, хорунжого УГА-УНР Теодора Давидовича на пресфонд складає син Ігор Давидович, Монтреаль **50.00**

У п'яту річницю смерти св. п. мужа д-ра Мирослава Мичковського, хорунжого 1-ої УД УНА зложила дружина Любомира, Клівленд **50.00**

по дол. 20.00: М. Селдзік, Н. Рубашевський, пані О. Павлишин, Австралія **разом 60.00**

по дол. 15.00: Б. Роздільський, А. Роґальський, В. Корж, В. Король, П. Дмитрів, М. Мулик, Р. Свистун, Е. Михайлів **разом 120.00**

по дол. 5.00: В. Свобода, І. Козак, І. Дутка, А. Клецор, В. Новак **разом 25.00**

по дол. 31.00: С. Маліцький, Англія
по дол. 28.00 : Е. Яремчук
по дол. 25.00 :В. Дутко
по дол. 10.00: В. Мазяр

Висловлюємо наше глибоке співчуття родинам, приятелям та знайомим світлої пам'яти С. Чучука, д-ра Н. Романика, М. Білоуса, С. Дутки, Т. Давидовича, д-ра Мирослава Мичковського.

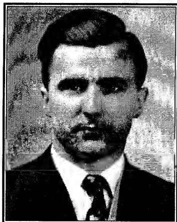
Адміністратор журналу „ВК"

Відійшли у вічність...

ЯРОСЛАВ ДУТКА

21.II. 1924 – 20.V. 2002

Народився в Фільварках Малих біля Бродів в Україні.

Вже молодим студентом цікавився українським громадським життям. Під час 2-ої світової війни вступив до Української Дивізії „Ґаличина". По закінченні війни опинився в англійському полоні в Італії, а опісля був перевезений до Англії. По звільнені з полону залишається в Англії, одружується з Іриною Ісак і виїжджає до Канади в 1951 р. В їхньому подружжі народилося четверо дітей: Богдан, Александра, Марiянна і Христина. Обоє стараються переборювати життєві труднощі і виховати своїх дітей.

Він знаходить також час, щоб цікавитися і брати участь в українському громадському житті. Був членом управи Станиці Братства кол. вояків 1-ої Української Дивізії Української Національної Армії. Знаходив час в початках помагати в церкві, коли було потрібно.Радо помагав людям у потребах.Він був примірним батьком і мужем і гідним членом української громади.

Прощальне слово після відправлення панахиди від Братства виголосив побр. Михайло Ромах, а на цвинтарі над могилою промовляв Петро Дем'янюк, голова Станиці. Похоронні відправи довершив О. Хміляр з Собору Успення Пресвятої Богородиві в Міссісаґа (Mississauga). Похований на цвинтарі Св. Володимира в Oakville. На тризні споминами про покійного поділилися Василь Ціхоцький і д-р Василь Сірський.

Вічна Йому пам'ять!

М. Ромах

МИХАЙЛО БОБІВСЬКИЙ

6.XI. 1923 – 17.VII. 2001

Ділимось сумною вісткою, що після довгої і важкої недуги відійшов у вічність кол. воїн Дивізії „Ґаличина" Михайло Бобівський, уродженець Бойківщини.

Покійний народився в м. Турка над Стрийом в національно свідомій родині. Закінчив початкову освіту, вступив до промислової школи, котру закінчив по трьох роках навчання. Ще юнаком цікавився тематикою історії збройних змагань українського народу за дер-

жавність, читав багато.

І цей час прийшов! Весною 1943 року формується Дивізія „Галичина" і Михайло одним з перших вступив в її ряди. Військовий вишкіл закінчив в „Адлерсгорсті" біля Данціґа (Східна Прусія) у 5-му стрілецькому полку. Ранньою весною 1944-го року полк виїхав на Холмщину до поборювання більшовицьких партизанів, котрі знущались над мирним населенням. Згодом полк повертається до вишкільного пункту в Німеччині. Після трагічної битви під Бродами в місяці липні Дивізія реорганізується і з кінцем вересня від'їжджає на Словаччину. Михайла призначають до бойової групи „Вільднер". Брав участь в боях на Словаччині, а згодом у Словінії. Кінцем березня Дивізія займає фронтовий відтинок в околиці м. Фельдбах (Австрія). Його призначають до 29-го полку, в якому перебував до закінчення 2-ої світової війни.

По війні перебуває в таборі полонених в Белярії, пізніше в Ріміні (Італія). В травні 1947 року полонених перевезли до Англії та розподілили по менших таборах. Спочатку перебував у 80-му, а опісля 106-му у Вулфакс Ладж. Звільнений з полону 1 січня 1949 року. Деякий час проживав у цивільному таборі Донна Нук біля м. Ґрімсби. Згодом одружився з Анною Кітрей і замешкав у м. Рочдейл. У 1961 році родина прибула до США і поселилась в м. Нюарк, Н. Дж.

Михайло мав спокійну вдачу, був працьовитим. В Англії був членом ОбВУА, СУБ, ОУН. У США був членом церковного комітету, управи ООЧСУ, СУМА та довголітним членом Управи Станиці Братства кол. вояків 1-ої УД УНА. Довголітний член Українського Народнього Дому й його голова впродовж кількох каденцій.

В похоронному закладі відслужено парастас при співучасті чисельної громади і комбатантських організацій з прапорами. Від УНДому та всієї вояцької братії прощав покійного Андрій Роґальський, довголітній приятель з котрим ділив долю і недолю в англійській неволі.

Похований на цвинтарі св. Андрія в Бавнд-Бруку, Нью-Джерзі. Залишив в глибокому смутку дружину Анну, доньку Стефанію, синів Романа, Тараса з родиною і рідних в Україні, котрим висловлюємо щирі співчуття.

Вічна Йому пам'ять!

АР-ський

СТЕФАН ЧУЧУК

6. VIII. 1921 – 25. III. 2002

З великим жалем прощали колишні вояки Дивізії „Галичина" члена Станиці Братства в Чікаґо побратима Стефана Чучука. Родина покійного втратила улюбленого

та незвичайно доброго брата і вуйка, а українська громада–вірного сина українського народу, відданого патріота та глибоко віруючого християнина.

Стефан народився в селі Межигір'я, Монастирського району, Тернопільської области, в родині Василя і Анастазії з дому Рущак.

По закінченні народної школи навчався у місцевого майстра столярної справи. У рідному селі належав до гуртка свідомої молоді та брав участь в усіх виявах національного життя своєї громади.

За його добру, ласкаву і чесну вдачу всі його любили і шанували. Виявом довір'я до нього було це, що йому доручили функцію господаря в управі Товариства „Просвіта". Крім цього, належав до спортового гімнастичного Товариства „Луг", займаючи пост четаря, від 1939 року належав до Організації Українських Націоналістів.

За підпільну діяльність був арештований влітку 1939 р. та перебував у тюрмі в Чорткові. Напередодні приходу більшовиків тюрму було розбито і він з групою друзів вийшов на волю, одначе підчас совєтської окупації мусів скриватися і жити півлеґально.

В червні 1941 р. при відступі совєтської армії належав до боєвої групи, завданням якої було збирання і переховування зброї покиненої більшовиками, в яких доводилося силою і в боях їх роззброювати.

Пережив він перше „визволення" більшовиків, та другим не хотів ризикувати, тому в 1944 році зголосився з молодшим братом Осипом до Дивізії „Галичина". На жаль, хаос воєнних подій того часу не дав йому змогти попасти на вишколи до нашої Дивізії. Багато наших добровольців, а між ними і покійний Стефан, попали на вишкіл до 22-ої Кавалерійської дивізії, що в цей час перебувала в Мадярщині.

Як столяра приділено його на саперський, т. зв. піонерський, вишкіл до міста Кракова в Польщі. По вишколах його частину кинено на протибільшовицький фронт біля міста Франкфурта над Одрою. Підчас завзятих боїв був ранений в коліно. З фронту ранених перевезли до військового шпиталя до м. Фельдкірх у Тиролю, в Австрії. По підлікуванні перевезено ранених на виздоровчу терапію до Мюнхену в Баварії. Там застав його кінець війни у місяці травні 1945 року та прихід американської армії, а з тим і захоплення в полон.

Американці перевезли ще не зовсім здорових вояків до табору полонених до міста Ульм, і там за дротами його рана на коліні відновилась, а з тим і побут у шпиталях. Протягом двох років полону мінялись обведені колючим дротом лагри, змінювались їхні американські наглядачі від співчутливих до жорстоких. У місяці травні 1947 року був звільнений з полону у місцевості Гайльброн у Віртемберґії.

Побратим Степан еміґрував до Америки у травні 1955 року, а два роки пізніше одружився з дівчиною українського походження Ольгою Ситко, яка померла тому два роки. Дітей у них не було. В Америці працював столярем („карпентером") аж до відходу на пенсію.

Від початку свого поселення в Чікаґо побратим Стефан належав до Станиці Братства Дивізійників,

виконуючи функцію прапороносця. Проводив збірки на Фонд українських інвалідів та опіку воєнних могил,часто допомагав українським організаціям безкорисною працею при відновленні приміщень, як Українського Національного Музею, дивізійної друкарні, парафіяльних будинків церкви св. Йосифа тощо. Немало труду вложив у розбудову оселі „Карпати" у Вісканзен, там на своїй посілості завів улюблене ним пасічництво.

Належиться ще раз підчеркнути добрий і ласкавий характер Стефана; у нього не було особистих ворогів.

По кількатижневій тяжкій хворобі відійшов від нас усіх всіми шанований побратим Стефан.

Вічна Йому пам'ять!

Юліян Чорній,
секретар Станиці Братства

БОГДАННА ДУШИНСЬКА

23.V. 1929 – 30.III. 2002

У глибокому смутку повідомляємо, що в суботу 30 березня 2002 року, у Мюнхені, Німеччина, несподівано відійшла у вічність бл. пам'яті Богданна Душинська, з дому Тиндик, народжена 23 травня 1929 року в Судовій Вишні в Україні.

Як глибоко віруюча людина несла свій життєвий хрест без словечка нарікання терпеливо до кінця. Брала активно участь в житті нашої громади, як член ОУЖ, як також в щорічних поминках поляглих воїнів 1-ої Української Дивізії УНА в Австрії в околицях Фельдбаху і Таллєргофі по померлих інтернованих українцях в 1-ій світовій війні, аж до смерти чоловіка в 1988 році.

По проголошенні самостійної України, вже з підірваним здоров'ям, відвідала дальшу родину на батьківщині, а в минулому році могилу родичів і сестри з родинами в США.

Похоронних обрядів довершили отці Ігор Сапун і Володимир Війтович. Над могилою прощали Покійну о. Ігор Сапун, від ОУЖ–Ярослава Філь, від Мозахівців–інж. Григорій Комаринський і від інших–Олександер Світлик.

Вічна їй пам'ять!

Горем прибиті сестри: Ірина, Ярослава і Соня з чоловіком Евстахієм, дальша родина в Україні, США, Німеччині і дивізійники на терені Німеччини та Австрії.

МИХАЙЛО БІЛОУС–„СПАРТ"

15.X. 1920 – 17.IV. 2002

Ділимося сумною вісткою з рідними, друзями-побратимами дивізійниками, що 17 квітня 2002 р. відійшов у вічність активний член Станиці Братства 1-ої УД УНА і рівночасно активний член української громади Торонта св. п. Михайло Білоус, народжений 15 жовтня 1920 року в селі Вербів Бережанського

р-ну Тернопільської області.

Михайло, вихований у свідомій українській родині, ще в молодому віці став членом Юнацтва ОУН, читальні „Просвіта", молодіжного товариства „Сокіл" і вишколу „Хліборобської Молоді".

В липні 1939 р. був арештований польською поліцією за приналежність до підпільної ОУН, але в короткому часі був звільнений з огляду на брак достатніх доказів.

В 1942 р. одружився з Анною Безпальок, але родинне життя молодого подружжя не послабило організаційних обов'язків і активности Михайла. В 1944 р., коли наступ більшовицьких військ поступово посувався на західно-українські землі, багато української свідомої молоді вступило в ряди дивізії „Галичина", щоб здобути потрібний вишкіл та навчитися воєнного ремесла, щоби в відповідний час, як прийде нагода, стати в обороні свого народу. Михайло був один із них. В Дивізії пройшов вишколи, брав участь у боях у Словаччині, Словенії та Австрії. Після війни попав до цивільного табору в Австрії, де включився у підпільну працю ОУН.

В 1948 р. прибув до Канади і поселився у м. Торонто. Після довгих років старання, та по 22-ох роках розлуки з дружиною Анною, йому пощастило, хоч в ті роки це було не дуже легко, спровадити її до Канади. Михайло був довголітнім членом Ліґи Українців Канади (ЛУК), хору „Обнова" та активним членом Станиці Братства кол. вояків 1-ої УД Української Національної Армії в Торонті.

Чин похорону зі св. Літургією та Панахидою відслужив о. Іван Дирів в українській католицькій церкві св. Покрови на вул. Лідс. Поховано побратима Михайла на цвинтарі Park Lawn. Над свіжою могилою від бережанців і Братства дивізійників його попрощав голова Крайової Управи Братства Лев Бабій.

Покійний Михайло залишив у глибокому смутку дружину Анну, односельців, друзів і знайомих в Україні, Канаді та США.

Вічна Йому пам'ять!

Лев БАБІЙ

Т. ДАВИДОВИЧ
Вістун УСС, хорунжий УГА-УНР

* 1.III. 1896 – Тернопіль

† 1.IX. 1992 – Монтреаль

У десяту річницю смерти свого батька–хорунжого УГА-УНР Теодора Давидовича 50 дол. на пресфонд „Вістей комбатанта" складає син Ігор Давидович.